**Anul XIII.** Noemvrie 1923. **Nr. 11.**

# REVISTA TEOLOGICĂ

## ORGAN PENTRU ȘTIINȚA ȘI VIEAȚA BISERICEASCĂ.

— APARE ODATĂ PE LUNĂ —

SUB PATRONAGIUL

I. P. S. SALE ARHIEPISCOP ȘI MITROPOLIT **NICOLAE.**

REDACTATĂ DE UN COMITET.

## CUPRINSUL:





REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA: SIBIIU, STR. MITROPOLIEI Nr. 32.

**SIBIIU. — 1923.**

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

# Colaboratorii „Revistei Teologice“:

*Arhim. I. Scriban,* (Bucureşti); *Dr. I. Mihălcescu,* prof. la facultatea teologică (Bucureşti); *Dim. I. Cornilescu,* (Bucureşti); *Greg. Pletosu,* protopresb. (Bistriţa); *Dr. G. Popovici,* protopresb. (Lugoj); *Dr. I. Stroia,* ases. cons. (Sibiiu); *I. Teculescu,* episcop mil. (Alba-Iulia); *V. Gan,* prot. (Offenbaia); *Dr. I. Lupaş,* profesor universitar (Cluj); Preot *Gr. Cristescu,* paroh (Craiova); *Al. Muntean,* protopresbiter (Tileagd); *Dr. Gh. Proca,* asesor consistorial (Sibiiu); *Dr. Gh. Ciuhandu,* asesor consistorial (Arad); *Lucian Triteanu,* episcop al Romanului. *Dr. A. Crăciunescu,* profesor seminarial (Sibiiu); *Dr. S. Dragomir,* profesor universitar (Cluj); *I. Beleuţă,* prof. sem. (Sibiiu); *Dr. D. Borcea,* protopop (Sălişte); *Petru E. Papp,* protopop (Beiuş); *Dr. Vasile Lazarescu,* profesor sem. (Sibiiu); *A. Popoviciu,* prof. (Sibiiu); *Tr. Scorobeţiu,* asesor consistorial (Sibiiu); Preot. *P. Moruşca,* dir. stat. (Sibiiu); *Iosif Trifa,* preot (Sibiiu); *Gh. Maior,* profesor de relig. (Sibiiu); Diacon *Dr. Gheorghe Comşa* (Bucureşti); *Aurel Papp,* preot (Socodor); *I. Popa,* preot (Sălişte); *E. Cioran,* preot (Răşinari) ş. a.

# „REVISTA TEOLOGICĂ“



:: :: Apare o dată pe lună :: ::
Abonamentul pe an e: 50 Lei.

*Manuscrisele şi toată corespondenţa, să se trimită pe adresa: Prof. NICOLAE COLAN, Institutul teologic «Andreian» Sibiiu.*

De pe anul I. (1907) se poate căpătà colecţia afară de Nr. 1, 3, 4, şi 5.
De pe anul II. (1908) se pot căpătà Nr. 1, 9—10, 11 şi 12.
De pe anul III. (1909) se pot căpătà Nr. 1, 2, 8 şi 9.
De pe anul IV. (1910) se poate căpătà colecţia întreagă.
De pe anul V. (1911) se poate căpătà colecţia întreagă.
De pe anul VI. (1912) se poate căpătà colecţia afară de Nr. 14—17.
De pe anul VII. (1913) se poate căpătà afară de Nr. 5, 6 şi 7.
De pe anul VIII. (1914) se poate căpătà colecţia afară de Nr. 3, 4, 5 şi 6.
De pe anul IX. (1915) se poate căpătà colecţia afară de Nr. 5—8.
De pe anul X. (1916) se poate căpătà colecţia afară de Nr. 4—6.
De pe anul XI. (1921) se poate căpătà colecţia afară de Nr. 1—3.
De pe anul XII. (1922) se poate căpătà colecţia întreagă.

Colecţiile de pe anii 1907—1910 costă câte 16 Lei, de pe anii 1911—1916 câte 20 Lei, iar de pe anii 1921 şi 1922 câte 50 Lei.

**Numărul festiv „Andreiu Şaguna“ se vinde cu preţul de 2 Lei.**

La comande să se adaogă şi porto postal.

Anul XIII. Noemvrie 1923. Nr. 11.

# REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi vieaţa bisericească. =

Abonamentul: Pe un an 50 Lei. Pe o jumătate de an 25 Lei.
Un număr 6 Lei.

## Organizarea Bisericii ortodoxe române.

Biserica ortodoxă naţională română a fost dela început, prin toate veacurile trecutului, una sfântă, sobornicească şi apostolească, păstrând neatinsă şi neştirbită legătura dogmatică şi canonică cu venerabila Biserică ortodoxă a creştinătăţii, din care făceà parte întregitoare.

Unitatea acestei Biserici ortodoxe româneşti s'a păstrat şi atunci când granițe politice au silit bisericile din Ardeal, Bucovina şi Basarabia să se organizeze de sine stătător, şi altfel decât biserica din vechiul regat, ca biserică autocefală, în Ardeal şi Bucovina, sau ca cea din Basarabia, care a trebuit să intre în cadrele ortodoxismului rusesc. Fiinţa bisericei a rămas aceeaş în provinciile supuse străinului ca şi în ţara românească, pe lângă toate deosebirile de organizare, condiţionate de circumstanţele politice. Cu înlăturarea graniţelor politice a căzut separarea autocefală a bisericilor provinciale, topindu-se în cea a întregei biserici din noua ţară, şi ea urmează să se organizeze ca una singură.

In urmare nu de o *unificare* de ordin spiritual se tratează acum, dupăcum greşit s'a pus în circulaţie cuvântul, ci numai de o organizare unitară administrativă a întregei biserici ortodoxe române din toate provinciile.

E necesară această distincţie pentru a înlăturà odată învinuirea de separatism şi regionalism ce ni se aruncă mai ales nouă Ardelenilor şi Basarabenilor.

Noi ne-am socotit dintru început *una* cu biserica ortodoxă din ţara mamă şi cu cea din celelalte provincii, pe lângă toate nuanţele de organizare deosebită, pe cari le-am avut în diferitele provincii bisericeşti. Şi aceste nuanţe nici nu vor puteà fi nivelate deodată, dându-li-se aceeaş formă pretutindenea, după cum vor unii, pentrucă ele sunt rezultatul unei evoluţii istorice şi sunt atât de adânc trecute în conştiinţa obştei credincioşilor, încât încercarea forţată de a le schimbà deodată, ar produce zguduiri primejdioase. Aceasta nu poate fi intenţia nici unui fiu credincios al acestei biserici, oricât de râvnitor ar fi să vadă biserica îndreptându-şi vieaţa după o singură lege.

Cu aceasta am spus că legiuirea de organizare unitară nu poate aveà tendinţa de a impune o singură normă de conduită pentru întreaga biserică, până în *amănuntele* manifestărilor ei de vieaţă. Această legiuire unitară, cel puţin deocamdată, trebue să se oprească la codificarea unor *principii* de organizare unitară, obligatorie pentru întreaga biserică, rămânând în vigoare particularităţile distincte din diferitele provincii. Ele nu vor tulburà întru nimic cursul neted al vieţii bisericeşti. Desvoltarea armonică şi avântul Bisericii nu va suferì dacă într'o parte preotul va fi *numit*, iară în alta va fi *ales*. Dar cine ar puteà determinà urmările pe cari le-ar produce impunerea legii, de dragul unităţii, ca în vechiul Regat preotul să fie ales de popor, sau la noi în Ardeal ca el să fie numit, fără să fie întrebaţi credincioşii în adunarea lor? La noi o astfel de schimbare ar primejduì existenţa bisericii însaşi.

Amănuntele deosebitoare rămân să fie nivelate şi uniformizate pe încetul, după măsura pe care o va indicà vieaţa practică.

Ceeace ne trebue acum este, fixarea principiilor, cari trebue să stea la temelia organizării bisericeşti, aşà

fel, ca să fie date toate condiţiile prielnice unei desvoltări unitare, dar mai ales să ajute înălţarea şi avântul bisericii, ca să devină tot mai mult biserică cu putere de stăpânire peste suflete, pe care este chemată să le îndrume spre Hristos, îndreptând după legea Lui vieaţa individului şi a societăţii.

Intâia aşezare pentru această organizare s'a făcut prin articolul din noua constituţie, privitor la biserică. El răspunde cerinţelor de vieaţă ale bisericii. Totuşi, legea care va aveà să statornicească organizarea, trebue să precizeze anume atribuţii, pe cari constituţia le indică, dar nu le exprimă clar.

La locul întâi vom pune caracteristica proprie a bisericii ortodoxe române că e biserică «*naţională*». Constituţia nu o exprimă. Pentru meritele, pe cari le are această biserică în păstrarea şi desvoltarea neamului, şi pentru amintirea scumpă ce trăeşte în sufletele noastre, a celor desrobiţi, se cade să-i păstrăm întreagă gloria pe care şi-a câştigat-o. Cu atât mai mult, că evoluţia bisericilor ortodoxe le-a imprimat caracterul naţional, după ţări şi popoare.

Acest caracter se exprimă întâi prin limba a cărei haină a îmbrăcat-o slujba, prin elemente sufleteşti, pe cari şi le-a însuşit şi prin felul cum ortodoxia a trecut în fiinţa respectivului neam.

In raport cu Statutul această biserică naţională trebue să fie investită şi cu atributul de biserica *oficială* a statului român. Nu în înţelesul de a dominà asupra celorlalte biserici şi confesiuni, ci pentruca să se pună odată capăt veleităţilor şi frecărilor de acum între confesiuni pentru întâietate sau paritate. Recunoaşterea legală a oficialităţii implică în sine dreptul de a asistà şi binecuvântà toate actele de stat, cari reclamă intervenirea Bisericii. Prin această recunoaştere s'ar rezolvì chestiunea întâietăţii, fără privire la rangul ierarhic al reprezentanţilor bisericilor, ce se găsesc de faţă la un anumit act. Ar mai fi lămurită şi chestiunea, în care biserică sunt datoare oficialităţile să asiste la serviciul religios la

sărbători naţionale, fără ca să se altereze îndatorirea celorlalte confesiuni de a îndeplinì aceleaşi rugăciuni în bisericile lor, după normele cultului propriu.

A doua caracteristică, ce trebue să fie exprimată clar în legea de organizare este *autocefalia*. Se spune în Constituţie că biserica noastră îşi regulează afacerile independent de orice altă ierarhie, păstrând unitatea dogmatică cu celelalte biserici ortodoxe. Dar autocefalia involvă în sine şi anume drepturi de dispunere în cele sfinte. Şi în sfârşit este o atribuţie de înălţare a prestigiului Bisericei româneşti, pe care suntem datori să-l ridicăm cât mai sus, pentru vredniciile pe cari şi le-a câştigat în trecut această Biserică pentru vieaţa neamului nostru, şi pentruca ea să fie înzestrată cu toate acele atribuţii, în temeiul cărora va puteà cârmuì şi în viitor această vieaţă, în toate formele ei de manifestare, apropiindu-o cât mai mult de idealul vieţii creştineşti, care este Hristos Domnul.



Dar cele două atribuţii de «naţională» şi «autocefală» sunt numai titli de glorie binemeritată a Bisericii ortodoxe române. Ceeace constitue însă condiţia ei esenţială de vieaţă, desvoltare şi înflorire în viitor este *autonomia* acestei Biserici, libertatea ei de acţiune, după măsura puterilor sale, în toate direcţiile şi pe toate tărâmurile, pe cari şi le poate apropià. Orice organism viu, lipsit de această libertate, este stânjenit în avântul său şi în desfăşurarea normală a forţelor sale. Strâmtorat de piedeci dinafară, ori constrâns de puteri streine să-şi moduleze în chip nefiresc acţiunea, el tânjeşte o vreme, îşi mistue forţele într'o acţiune anemică, până ce mai curând ori mai târziu sucombă.

Libertatea la vieaţă a bisericii, dreptul ei autonom de a se cârmuì, de a-şi reglementà, conduce şi administrà, prin organele sale proprii, toate afacerile sale bisericeşti, şcolare, fundaţionale şi epitropeşti, — cum s'a stabilit exprimarea autonomiei în termenii oficiali, — este o condiţie de vieaţă importantă a Bisericii.

Ea a fost recunoscută şi în Constituţia ţării, dar s'a evitat a se exprimà clar cuvântul «autonomă», deşì singur această legiferare ne poate da garanţia sigură, că biserica va fi ferită în viitor de veleităţile oamenilor, purcese din fluctuaţiile politice. Dacă s'a întrelăsat a se cuprinde în legea fundamentală a ţării exprimarea clară a autonomiei bisericeşti, ea trebue să fie trecută în legea nouă, care va normà raportul Bisericii cu Statul.

Autonomia bisericei este o atribuţie izvorâtă din dreptul canonic. Iară în raport cu statul, autonomia nu constitue nici decum o separare şi cu atât mai puţin, o contrarietate. Dimpotrivă, autonomia involvă în sine o armonică colaborare între cele două puteri, a Bisericii şi a Statului, cari şi-ar împărţì cu încredere şi reciprocă sprijinire anumite chemări şi acţiuni în folosul cetăţenilor. După menirea ei Bisericei îi revine grija educaţiei creştine, a operei sociale de caritate şi o parte din învăţământ, dacă nu şi alte probleme, în rezolvirea cărora în trecut Biserica a dat dovada unei superioare capacităţi şi puteri de a le îndeplinì. De altă parte Statul nu se poate împotrivì ca Biserica, care este a majorităţii covârşitoare a cetăţenilor săi, să nu aibă ascendent chiar asupra tuturor instituţiilor de stat, cărora să le imprime caracterul creştinismului ortodox şi să le insufle duhul acestuia, să dea directiva de desvoltare în viitor vieţii de stat şi sociale.

Şi altfel dreptul autonom al Bisericii se exercită în marginele legilor Statului şi sub controlul acestuia. Prin urmare e fără îndreptăţire bănuiala celor ce vor să vadă în cerinţa de autonomie deplină tendinţa de a formà stat în stat şi e falşă concepţia acelora cari susţin, că autonomia involvă în sine opoziţia Bisericei faţă de Stat.

Asemenea va trebuì să se precizeze în noua lege de organizare a Bisericii «controlul Statului», exprimat prea vag în Constituţie.

Statul are felurite puteri de control şi Biserica nu poate fi expusă la vexaţiuni, la ingerinţe şi la amestecul

organelor de stat. De aceea Biserica vrea să ştie exprimat în lege dreptul de control şi supremă inspecţie a Regelui, exercitat în mod constituţional prin ministerul său.

Toate atribuţiile enumerate până aici sunt revendicări de prestigiu pe seama ortodoxiei româneşti sau condiţii externe, de regulare a raportului Bisericii ortodoxe în Statul ortodox. Ele sunt revendicate în desăvârşită unitate de vederi de toate provinciile bisericeşti şi de toţi bunii creştini, cu dragoste adevărată către legea Domnului şi Biserica lui sfântă. Dar ele sunt numai cadrele indispensabile în lăuntrul cărora e chemată apoi Biserica însaşi să-şi dea legea de *organizare unitară*, pe care Statul să o ia numai la cunoştinţă.

Aici reprezentanţii diferitelor biserici provinciale n'au putut ajunge la o deplină unitate de vederi cu privire la toate părţile constitutive ale organismului întreg. Şi arătam mai la început, că nici nu este nevoie de o uniformizare geometrică. Ea ar constituì chiar o primejdie, şi ar puteà produce zguduiri, cu urmări incalculabile.

Ceeace ne trebue în rândul întâi sunt *organe centrale*, care să îndrume vieaţa bisericească din mitropolii, arhiepiscopii şi episcopii, din mănăstiri, protopopiate şi parohii, ca tot atâtea părţi constitutive ale Bisericii întregi, aşà fel, ca ele să servească în deplină măsură cerinţele sufleteşti, religioase, culturale şi sociale ale credincioşilor. Şi pentru aceste organe centrale acordul este deplin la toţi factorii cu cădere.

*Sfântul Sinod*, compus din toţi ierarhii ţării, este recunoscut ca cea mai înaltă autoritate în biserică. El rezolvă toate chestiunile, ce intră în competenţa lui, după canoane, legi şi regulamente.

Toate proiectele de Statut pentru organizarea unitară a Bisericii, alături de Sf. Sinod, ca cea mai înaltă autoritate spirituală, prevăd şi *un Congres naţional-bisericesc*, constituit în proporţie egală din reprezentanţii clerului

şi ai poporului din toate mitropoliile, aleşi pe 6 ani, ca cea mai înaltă corporaţie legislativă în biserică. El se întruneşte din 3 în 3 ani.

Congresul ar aveà ca organ executiv un *Consiliu central*. Pe lângă acesta se constitue un *Consistor spiritual central*, ca for judecătoresc de revizuire asupra sentinţelor date de Consistorul spiritual eparhial ca întâiul for de judecată şi de Consistorul spiritual mitropolitan ca al II-lea for apelatoriu. Mai având şi chemarea de a îngriji unitatea de jurisprudenţă în Biserică.

Toate aceste organe centrale vor aveà o *cancelarie* comună, alături de care va funcţionà *Casa Bisericii*, ca organ al consiliului central, orânduit ca oficiu permanent, pentru administrarea averilor, bunurilor şi banilor pe seama întregei Biserici.

Felul de constituire a acestor organe centrale are să ţină seamă, ca să fie reprezentate toate cinci mitropoliile, în proporţia cuvenită: în Congres câte 18 reprezentanţi afară de Bucovina care dă numai 9; în Consiliul central de 15 membri aleşi de Congres, câte 3 de fiecare mitropolie, dintre cari 5 clerici aleşi pe vieaţă şi salariaţi ca referenti, iară ceilalţi onorari aleşi pe 6 ani, fiind aleşi şi 10 suplenţi, câte 2 de mitropolie. Mitropoliţii ţării sunt membri naturali ai consiliului central, iară Episcopii au vot consultativ. Consistorul spiritual central se alcătueşte din 5 membri, clerici cu pregătire teologică superioară şi, pe cât se poate şi juridică, — din fiecare mitropolie unul, şi un al doilea suplent, numiţi de sfântul Sinod.

Toate aceste organisme bisericeşti ca şi acelea ce funcţionează în părţile constitutive mai inferioare, nu-şi vor puteà împlinì misiunea religioasă culturală, filantropică fără mijloace materiale. De aceea se prevede un *fond general*, ce se va alimentà din subvenţii de stat, din contribuţii dela credincioşi şi mai ales din *monopolul* cărţilor de ritual, a lumânărilor, a odoarelor şi vestmintelor bisericeşti. Ce forţă constitue acest monopol, ne-o vădeşte «fabrica de lumânări» a fraţilor Ba-

sarabeni, care subvenţionează toate instituţiile de acolo, cu cât au nevoie, — pe lângă mijloacele de cari dispun ele înşile, şi cari în totdeauna sunt neasemănat mai reduse decât ajutorul dela lumânări.

Organizaţiile pe mitropolii păstrează anume particularităţi, rezultante ale evoluţiei istorice. Pentru Mitropolia noastră ardeleană, în conglăsuire cu hotărârile congresului nostru naţional, s'a cerut şi s'a recunoscut menţinerea organizaţiei actuale, având se intre în organizaţia centrală, ca parte întregitoare, cu întreaga ei fiinţă. Totuşi vom indicà la urmă şi câteva păreri personale asupra unor concesiuni, pe cari cred că le am puteà face şi noi Ardelenii, de dragul unei cât mai mari apropieri de felul cum au primit să se organizeze celelalte provincii bisericeşti, fără să aducem însă vre-o atingere principiilor, cari stau la baza organizaţiei noastre bisericeşti, desigur cea mai avansată şi mai în conformitate cu spiritul şi cerinţele vremii.



Aici trebue să stărui cu îndemnul de a se păstrà, cu toate aşezămintele ei neatinsă organizaţia mitropolitană şi de a se desăvârşì, acolo unde este. Iară acolo, unde ea nu există, decât ca o reminiscenţă istorică, să se organizeze din nou, după cerinţele canonice, şi după tradiţii istorice astfel, ca oricare centru mitropolitan să devină un puternic focar de lumină, de propoveduire, de îndemn şi îndrumare pentru episcopiile sufragane.

Spiritul vremii, cu toate rătăcirile şi slăbiciunile lui ne impune să sporim cât mai mult instituţiile, cari prin fiinţa şi lucrarea lor pot contribuì la refacerea religioasă şi morală a omenimii, atât de mult turburată. Sunt trebuinţe locale, statornicite prin evoluţia particulară a provinciilor bisericeşti şi obişnuinţe întrate adânc în conştiinţa publică, cari nu pot fi smulse, fără a produce turburarea organismului.

Apoi tendinţa organizaţiilor de azi, în toate domeniile vieţii este descentralizarea cumpătată.

Când centrele mitropolitane vor fi deplin organizate și înzestrate cu toate instituțiile și așezămintele proprii mitropoliei, acțiunea lor binefăcătoare nu va întârzià să-și dea rodurile sale, pe cari nu le pot cunoaște acum cei lipsiți de o astfel de organizare în care se întâlnește și se unește și activitatea eparhiilor sufragane.

Când centrele ierarhice vor fi astfel organizate ca să-și aibă adunările lor eparhiale, și în mitropolii congrese mitropolitane, cu consistorii sau consilii cari să ridice prestigiul ierarhilor, atunci evident se indică de sine ca adunarea eparhială să aleagă pe episcop și congresul mitropolitan electoral pe mitropolit. Și nu va mai fi nevoie ca mitropoliții, arhiepiscopii și episcopii în mitropoliile Ungro-Vlahiei și a Moldovei și Sucevei să fie aleși de Congresul național bisericesc. Firesc este ca numai mitropolitul primat să fie ales de acest congres general, căci numai el este reprezentantul bisericii din întreaga țară. Ceilalti mitropoliți stăpânesc în mitropolia lor, iară episcopii în eparhie, care singură are dreptul firesc să-și cheme la cârmă, pe cel socotit vrednic să o păstorească, și nu factori din afară să-l impună.

Organizația noastră bisericească în mitropolia Ardealului să întemeiază pe principiul constituțional cu sistemul electoral bazat pe votul obștesc direct al bărbaților majoreni, clerici și mireni, cari în toate corporațiile bisericești, dela parohie în sus, se întâlnesc în proporția de $^1/_3$ clerici și $^2/_3$ mireni.

Intre organizația noastră și vechile organizații ale celorlalte provincii bisericești sunt deosebite fundamentale. Acolo nu se găsește constituționalismul nici sistemul electoral și nici colaborarea mirenilor la resolvirea problemelor bisericești.

După pilda pe care o găseau la noi s'au hotărât și acele provincii să-și dea organizația lor nouă, acceptând, pe cât le-au îngăduit împrejurările, toate principiile ce stau la baza organizației noastre. Cea mai importantă reformă, pe care a acceptat-o, mi se pare a fi intro-

ducerea elementului mirean în organismul bisericesc. Adevărat că a fost admis numai în proporţie *egală* cu clericii, în toate corporaţiile. Dar socotim atât de importantă această înoire în organizaţia acelor provincii, unde până acum biserica a fost condusă numai de cler, o socotim jertfă atât de mare din partea lor, purceasă din dragostea frăţească de a ne apropià cât mai mult unii de alţii, încât îmi vine să cred, că dacă s'ar pune chestiunea cu aceeaş bunăvoinţă şi dragoste frăţească în congresul nostru mitropolitan mirenii noştrii însişi ar fi gata să-şi reducă numărul la egal cu preoţii, cu toate drepturile câştigate în trecut, numai de dragul de a ne face *una* toţi, din toate unghiurile ţării.

Ar fi aceasta cel mai înalt semn, că toţi suntem gata de jertfe pentru marele câştig al instituţiei, de a cărei soarte toţi suntem îngrijoraţi de o potrivă.

Şi acum, dacă am ajuns aici, să îndrăsnesc a lansà o părere, în afară de părerile exprimate până acum de cercurile noastre oficiale şi deosebindu-se de hotărârile autorizate ale congresului nostru, singurul for în drept să se pronunţe asupra oricăror reforme a căror necesitate s'ar ivì în legătură cu organizarea unitară a Bisericii, fie-mi permis să mai adaug câteva schimbări pe cari le-am puteà acceptà şi noi aşà precum le-au primit celelalte mitropolii surori, în noua organizare pe cari vor să şi-o dea, fără a aduce o ştirbire sistemului nostru, în principiile sale. Mă gândesc la aceste modificări nu numai de dragul uniformităţii ci şi pentru mai marea potrivire a unora cu marele interes al Bisericii.

Proiectul de Statut organic primit ca bază de discuţie în pregătirile de organizare unitară prevede câte 30 membri în «adunările eparhiale» şi 60 membri în congresele mitropolitane ca şi în congresul general. Nu văd nici un interes deosebit de ce am ţineà noi ardelenii morţiş să avem 60 de membri în «sinoadele diecezane» şi 90 în congresul mitropolitan. Numărul mai mare doară sporeşte cheltuelile de întrunire. Iară va-

loarea rezultatelor obținute prin activitatea acestor corporații nu atârnă dela numărul, dela cantitatea, ci dela calitatea membrilor, la alegerea cărora vor trebuì întroduse anume criterii de judecată, ca să nu mai ajungă să îndrumeze vieața Bisericei oameni, cari nu-și împlinesc datoriile religioase cele mai elementare.

Asemenea nu găsesc destul de motivată menținerea numirii pentru aceleași corporații în două forme: *adunare* parohială, adunare protopopească și eparhială în celelalte mitropolii și numai la noi *sinod* parohial, protopopesc și diecezan. Și tot așà dincolo *consiliu* eparhial, mitropolitan, la noi *consistor*. Dacă celelalte mitropolii nu pot acceptà numirile împământenite la noi, poate că am puteà noi sacrificà numirea de sinod și consistor, căci nu s'ar aduce nici o știrbire organizației însăși. Și dacă generația de acum a poporului nostru de țărani se va adunà tot în «Sinoade» și vor venì cu jalbe tot la «Consistor», va înțelege tot așà de bine să vie și la «adunarea» parohială, sau să se plângă la venerabilul «consiliu» eparhial.

Motive de ordin practic mă îndeamnă apoi să militez pentru constituționalismul cu sistemul reprezentativ și cu vot direct numai la parohie și în cercuri electorale, pentru alegerea membrilor adunării (sinodului) protopopiei. Votul direct pentru alegerea deputaților la adunarea eparhială și la congresul mitropolitan aveà un înțeles, când țăranul nostru găseà aici o școală de exercitare a drepturilor sale constituționale. Azi însă, când și așà avem *prea multe* alegeri, cu vot direct, nu văd trebuința de a stăruì în chemarea prea deasă a poporului la urnă. Și apoi, noi cari am văzut cum se fac aceste alegeri și le-am făcut, știm cum se alcătuesc procesele verbale și se sevârșesc alegerile, pentru cari nu se manifestă interesul, pe care îl au alegerile politice. — Și altfel îi socotesc mai indicați pe delegații adunărilor protopopești ca să aleagă reprezentanți din sinul lor, ori din afară, la adunarea eparhială, aceasta se delege apoi la congresul mitropolitan și acesta, la rândul său, la cel ge-

neral. Mai simplu dacă partea constitutivă inferioară participă la lucrările părţilor superioare prin delegaţi, a căror mandat în definitiv se întemeiază tot pe votul obştesc din parohii.

In sfârşit mai îndrăsnesc să ating o chestiune, chiar de mi-aş atrage odiul din partea unora, pe nedreptul desigur, căci nimeni nu se va gândì la ceice azi sunt în funcţie. Este alegerea pe *vieaţă* a consilierilor (asesorilor) onorari în senatul, mai bine zis secţia bisericească, a consiliilor eparhiale şi mitropolitane şi alegerea protopopilor. Proiectul de organizare prevede pentru celelalte eparhii şi mitropolii alegerea pe şase (6) ani, cu dreptul de a fi realeşi.

Experienţa vieţii ne-a arătat şi nouă destul de lămurit, că anume slujbe purtate peste limita de vârstă ce îngădue energie şi capabilitate suficientă, este în detrimentul intereselor bisericeşti, la consistor ca şi la protopopiat. Dacă instituţia protopopilor în trecut a avut o importanţă istorică, şi a fost o necesitate de stabilitate, azi îşi are importanţa numai în măsura în care protopopul este în stare să servească interesele bisericii, ca *cel mai capabil* în cercul preoţilor săi. Când altul se iveşte, mai plin de râvnă şi mai priceput, e păcat să nu i se dea prilej de afirmare şi să fie chemat la cârmă, în locul unui venerabil bătrân, care să se mângăie cu cinstea bătrâneţelor şi cu ceeace mai poate face în slujba lui Hristos, fără să sufere lucrul Domnului la alţii, din pricina lui.

Adevărat că în felul acesta se şterge caracterul de parohie centrală protopopească, că protopopul nu va puteà sta întotdeauna la sediul protopopiei, trebuind să-şi păstreze parohia, pe care o are. Dar sistemul acesta nu împedecă, la Saşi bunăoară, bunul mers al afacerilor protopopeşti, cari la ei sunt neasemănat mai multe. Protopopul e de 2 ori pe săptămână la cancelaria dela sediu, la dispoziţia oamenilor, încolo rezolvă agendele de acasă, din biuroul său.

Am prins aici câteva lucruri pentru a le supune discuţiei publice, aşà cum n'au fost puse până acum aici la noi, după cât ştiu, în legătură cu alcătuirea Statutului de organizare unitară bisericească. Cei chemaţi a da fiinţă acestui Statut vor judecà dacă se poate face o mai mare apropiere între provinciile bisericeşti prin o mai deplină asemănare în felul de organizare. De dragul unităţii socot că trebue să aducem şi noi jertfe, când ceilalţi aduc neasemănat mai mari decât pot fi ale noastre.

Nu m'am extins şi la alte modificări, privitoare la vieaţa parohiilor şi chiar a altor organisme bisericeşti, căci ele nici nu pot fi reglementate pretutindenea la fel. Dar experienţa ne porunceşte să revizuim anume dispoziţii ale Statutului Şagunian, chiar când el va rămâneà pe deaîntregul în valoare pentru mitropolia Ardealului.

Şi când încheiu aceste consideraţii, cari au primit şi altfel o prea mare extensiune, îmi dau seama, că oricât de perfectă am face o lege de organizare, nu ea va da suflet nou şi vieaţă intensă Bisericii. Duhul numai, duhul lui Hristos, care trăeşte în noi preoţi şi credincioşi ai Săi, numai acesta va fi în stare să prefacă vieaţa oamenilor, să-i ridice, să-i organizeze în rânduri strânse, ca tot atâţia ostaşi, gata să-şi pună vieaţa pentru înfăptuirea împărăţiei binelui, a dreptăţii, a adevărului, a păcii şi a iubirii, pentru realizarea împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ. Suflete înoite, purificate şi întărite de Duhul lui Hristos, pe care l-au primit, vor da vieaţă adevărată bisericii. Pentru coborârea acestui Duh al Domnului în suflete să ne rugăm şi să ne muncim.[1]

Preot **Pompei Moruşca.**

---

[1] Articolul conţine părerile personale ale autorului său. *N. Red.*

# Doi cârmuitori de stat: Seipel şi Coolidge.

*Presa, atât de lacomă după sensaţiile zilei, cari se vede că singure mai sânt în stare să potolească nervii unei lumi supraescitate, n'a avut prea multe lucruri de spus despre personalitatea celor doi cârmuitori de stat: Seipel al Austriei şi Coolidge al Statelor Unite Nordamericane. Cu toate acestea principiile prin escelenţă creştine, cari stau la temelia caracterului lor şi pe cari caută să le realizeze în vieaţă cu atâta stăruinţă, ridică aceste două personalităţi mult peste nivelul obicinuiţilor şefi de guverne.*

*

*Cel dintâi, monsegniorul Seipel, cancelarul Austriei, este un preot de o cinste şi delicateţă fără seamăn şi de o putere de muncă pe care n'o egalează decât doar modestia călugărească — o aşà de rară însuşire a bărbaţilor politici — care-i limitează pretenţiile la confortul şi luxul ce i-l poate oferì o chilie de mănăstire...*

*Vieaţa lui de o simplitate şi hărnicie uimitoare a atras atenţiunea unei lumi întregi. Şi oricât de paradoxal ar păreà, dragostea cu care e încunjurat acest preot cârmuitor de ţară, nu-i este refuzată nici de socialiştii atât de încătuşaţi în cunoscutele prejudiţii — anticlericale.*

*Căci Seipel e unul dintre «cei bogaţi în... sărăcie». Averea lui se reduce la strictul necesar — în cel mai puţin elastic înţeles al acestui cuvânt.*

*Excedentul salarului ce i-l acoardă constituţia în contul listei sale civile, trece în folosul mănăstirii, care-l adăposteşte.*

*Siguranţa persoanei sale nu este apărată decât doar de garda propriilor sale virtuţi, împotriva cărora orice atentat devine inofensiv. Nu cunoaşte orgoliul distictiunilor personale, iar felul în care «primeşte» şi resoalvă chestiile pe cari i le impune situaţia sa, dovedeşte că departe de a fi un idololatru al prescripţiunilor protocolare — le ureşte.*

*Pentru lumea obicinuită cu fetişismul formelor şi al sgomotului deşert din jurul «oamenilor mari» cancelarul Austriei este un exemplu bizar. Pentru cea obicinuită însă să judece şi*

*să aprecieze vieaţa unui om — ori unde ar fi el pus — în lumina postulatelor evanghelice, nu este decât un... păstor model.*

*

*Cel de-al doilea, Calvin Coolidge, preşedintele Statelor Unite Nordamericane, este descendentul unei modeste familii de puritani, familie, în care frica de Dumnezeu este cea dintâi şi cea din urmă — dogmă, şi în care simplitatea vieţii ocupă locul întâi în ierarhia virtuţilor sociale.*

*Dupăce un şir întreg de ani şi-a purtat cu cinste meseria de gazetar, fiind ales în mai multe rânduri deputat în parlamentul ţării sale, destoinicia sa tăcută l-a ridicat în 1920 la rangul de vice-prezident al Statelor-Unite, pentruca peste trei ani moartea subită a preşedintelui Harding să-l cheme la cârmuirea efectivă a celui mai puternic stat din lume.*

*Şi totuşi «filosoful» se mulţumeà până ieri cu confortul pe care i-l puteà pune la dispoziţie o casă de lemn, pentru care plăteà regulat chiria anuală de 30 de dolari...*

*Noua lui situaţie, cu toată înălţimea ei astrală, nu l-a ameţit. Sobrietatea caracterului său de puritan a rămas nezdruncinată. Mai mult decât atâta: «Calvin taciturnul» (Silent Cal), — cum îl numesc prietenii săi — nu vede în prezidenţie decât un prilej de dublare a hărniciei sale stăruitoare, în folosul neamurilor pe cari este chemat să le cârmuiască. Şi asta fără alaiu, fără zgomot de surle şi fără sunete de chimvale. În tăcere sfântă, aşà cum i se cade unui adevărat discipol al marelui profet Carlyle.*

*Soţia lui întregeşte în chip minunat ansamblul armonic din sinul celei dintâi familii puritane ale Americei. Gazetele spun, că în orele libere ea cârpeşte ciorapii soţului ei...*

*

*Seipel şi Coolidge: două figuri bizare. Se prea poate. Dar o bizarerie creştinească, pe care s'ar plăti s'o adopteze toţi «cei de-o seamă».*

*N. Colan.*

# Studiul pastoralei în biserica românească.

## SECŢIUNEA III. (Urmare).

## XXV.

### Societăţile misionare.

Încă dela capitolul XXIII am spus că literatura misionară e necunoscută la noi şi că dintr'ânsa căpătăm mari îndemnuri pentru vieaţa pastorală, fiindcă misionarii sunt oameni care au făcut mari jertfiri: au lăsat toate şi au urmat Domnului, pe ţărmuri depărtate, încunjuraţi de tot felul de primejdii. Deci cetirea vieţii lor sau a lucrării lor printre oameni cu totul străini, e de mare folos şi pentru păstorul creştin, şi e o mare pagubă că o astfel de literatură nu se găseşte şi la îndemâna noastră. Aceasta rămâne însă o lature pe care ne vom silì s'o împlinim pe viitor, în altă carte. Grăbindu-ne acum ca s'o isprăvim pe aceasta, vom da numai o zugrăvire generală despre câteva societăţi misionare prin continentele străine, pentruca cetitorul să-şi poată înfăţişà într'un chip oarecare întinderea acestei lucrări.

În această privinţă, la noi sunt de nădăjduit mai multe de acum înainte, dupăce la facultatea noastră de teologie din Bucureşti s'a înfiinţat o catedră cu titlul: «Îndrumări misionare» şi care a fost ocupată de dl *Dr. Vasile Ispir*, actualul secretar-general dela Ministerul Cultelor. Fără îndoială că domnia sa se va silì, de acum înainte, să aducă la cunoştinţa păstorilor noştri şi materialul privitor la misiuni şi care e un capitul măreţ de iniţiativă, spirit de intreprindere, curaj şi îndrăzneală creştinească în lupta pentru Isus Hristos. L-am auzit vorbind despre chestiunea aceasta înaintea publicului strâns la Mânăstirea Neamţului, cu prilejul cursurilor creştineşti ţinute acolo dela 8 August până la 1 Septemvrie 1923. In ziua de 10 August, a spus că ţări mici ca Suedia îşi fac o fală din a aveà şi ele socie-

tăţile lor misionare, cu care contribuesc la mişcarea întregii creştinătăţi pentru a aduce lumea păgânească la creştinism. Şi adăogă că şi România, care e o ţară mare acum, ar trebuì să intre în cărarea aceasta a muncii misionare.

E un punct de program. Biserica noastră are multe de făcut. Când va fi mai slobodă, nu va puteà spune că aceasta n'o priveşte. Dar în sfârşit, sunt lucruri de viitor. Noi pomenim de acestea acì numai pentru un folos derivat, ca o undă din care păstorul creştin poate culege însufleţire pentru munca sa *de aici*. De aceea şi noi numai la atâta ne mărginim aici şi ne apucăm în cele de mai la vale a înşirà numai zugrăvirea scurtă a câtorva astfel de societăţi, ca să fie o oglindă, în care privind, să înţelegem cât de mult se opintesc alţi creştini pentru Hristos şi deci ce mari îndatoriri cuprinde munca pastorală. De aceia încheiem aici aceste consideraţiuni şi trecem la descrierea acelor societăţi.

1. ***Societatea evanghelică misionară din Basel.*** Această societate a fost întemeiată în anul 1815, din îndemnul lui *C. F. Spittler,* secretarul *Societăţii creştinismului german*, înfiinţată în 1780. Scopul întemeierii ei a fost, mai întâi, de a slujì numai ca şcoală misionară, pregătind misionari pentru alte societăţi. Cea întâi încercare misionară de sine stătătoare a fost începută în anul 1821 în *Caucaz.* Această lucrare a ei a trebuit să înceteze însă în 1835, în urma unui ucaz împărătesc. In vremea aceasta însă, în urma îndemnului Principelui *Otto Victor de Schönburg Waldenburg,* s'a început oarecare muncă misionară pe coasta de apus a Africei în *Liberia.* După aceasta s'a continuat în 1828 pe *Coasta de Aur,* unde, cu toată clima ucigătoare, munca merge înainte până în ziua de azi. Această muncă s'a întins în ţinutul unde se vorbeà limba *Ga,* dealungul coastei, şi apoi până departe, înlăuntrul continentului, în ţinutul limbii *Ci.* Staţiunea cea mai înaintată înăuntru este *Kumaze,* capitala de altădată a fostului stat sălbatec

*Aşanti.* Din anul 1884, misiunea a început a trimite acolo medici misionari. Prin munca acestora moartea n'a mai secerat atât de cumplit între oamenii misiunii, mai cu seamă dupăce s'a cunoscut puterea lecuitoare a chininei. Inflorirea misiunii este mult stingherită de pilda urâtă pe care o dau coloniştii europeni de pe coastă şi de bogata revărsare a rachiului peste tot întinsul ţării. Cu toate acestea unele ţinuturi pot fi socotite ca fiind creştinate deplin. Dintr'o populaţiune de $^1/_2$ milion de sălbateci, se puteà socotì înaintea răsboiului că cele 11 staţiuni mai însemnate numără 22,498 de creştini, iar în cele 162 de şcoale, erau instruiţi 6650 de şcolari.

In anul 1834, societatea din Basel şi-a întins lucrarea peste un câmp foarte larg în India. El se întinde peste *Malabar, Munţii Albaştri, Kanara*, ţara *Kuri* şi *Mafraza de sud.* Numărul locuitorilor din acest ţinut este de 6.362,000. Cele 37 de staţiuni mai însemnate numără 18,081. Inrâurirea cea mai adâncă a misiunii este pe terenul şcolar. In 185 de locaşuri de şcoală se dădeà învăţătură la 13,595 de tineri. Predica şi învăţătura erau date mai cu seamă în limbile *Malaialam, Canareză* şi *Tulu*, iar uneori şi în limbile *Badaga* şi *Pamil.* Pentru a găsì de lucru şi a da mijloc de hrană locuitorilor trecuţi la creştinism, dar care nu mai erau suferiţi între ai lor, se ridicaseră aşezăminte de tipografie, ţesetorie, de olane şi altele. Mai cu seamă în Malabar, munca misionarilor dă dreptul la cele mai frumoase nădejdi.

Alt întins câmp de lucru şi-a deschis societatea din Basel în anul 1847 în *China.* Incepând dela *Hongkong*, ea a pătruns în ţara *Haka* şi a zidit în aşà zisa *Ţara de Jos* 4 staţiuni, iar mai adânc, înlăuntrul ţării, alte 12 staţiuni. In vremea mai apropiată de noi, apoi, întâmplându-se ca unii din cei creştinaţi în ţara Haka să emigreze în insula Borneo, societatea nu i-a lăsat din îngrijirea sa, ci a trimes după ei agenţi misionari care au înfiinţat pentru dânşii un post misionar în *Kudat.*

Cu totul, această societate aveà în China 18 stațiuni cu 10,000 de credincioși, în mijlocul unei populațiuni cam de 5.400,000 de suflete. In 73 de școale, se dădeà învățătură creștinească la 2356 de școlari.

Cel mai nou câmp de lucru al misiunii din Basel este, din anul 1886 *Kamerumul*, unde 8307 creștini țineau de cele 12 stațiuni mai însemnate ale misiunii și unde, în 237 de școale, se dădeà învățătură la 10,098 de tineri.

In anul 1903, a fost ocupată *Țara Ierbii*, care e așezată mai înăuntrul continentului Africei. In marile orașe ale ei *Bali* și *Banum* se săvârșește o muncă plină de nădejdi și ca post de apărare împotriva islamismului care vine din interior.

Socotind toate la un loc, Societatea misionară din Basel numără, în cele 67 de stațiuni ale ei, la începutul anului 1909, 59,158 de credincioși, iar în școalele ei având 32,702 școlari. Numărul agenților misionari europeni se suià la 508, între care: 300 de misionari, 188 misionare și 22 surori misionare văduve sau necăsătorite. Alăturea de aceștia, mai trebuiesc socotiți 1588 de colaboratori dintre noii creștini foști păgâni.



Intre misionari se găsește și un mic număr cu cultură universitară. In cea mai mare parte însă, cei mai mulți dintre misionari sunt formați în Casa misionară din Basel. Cursul întreg pentru aceasta ține șase ani.

2. ***Societatea misionară din Berlin.*** Această societate, numită mai nainte *Societatea pentru înaintarea misiunilor evanghelice printre păgâni*, a fost întemeiată în anul 1824. La început, ea numai sprijineà lucrul altor societăți misionare, precum a *Comunității fraților* și a Misiunii din Basel. Când veniturile ei însă au crescut din destul, ea a început a lucrà, din 1834, ca societate misionară de sine stătătoare în Africa de sud, întinzându-se în *Oranj*, *Transvaal*, *Colonia Capului*, *Cafreria* și *Natal*. Dela 1882 a început a lucrà și în *China de sud*, dela 1891 în *Africa de răsărit*, iar din 1898 și în *Kiaoceau* din China. In aceste ținuturi, ea

aveà 86 de staţiuni, cu 200 de agenţi europeni şi cu 900 indigeni. Credincioşii ei se pot socotì la 60,000 de botezaţi.

Sediul societăţii în Berlin este în *Georgenkirchstrasse* 69—70, unde se află şi seminarul pentru formarea misionarilor. Numărul seminariştilor este de 40. Formarea lor se cuprinde în învăţarea vechilor limbi: greaca, latina, ebraica, apoi limba engleză, învăţământul teologic şi cunoştinţe din cultura generală. Cursul studiilor este de şase ani.

(Urmează). Arhim. SCRIBAN.

---

# Solemnitatea dela Avrig.

## Discursul I. P. S. Sale mitropolitului Nicolae.

Sunt în vieaţa popoarelor chemări venite de sus şi sunt suflete cari ştiu să le prindă solia şi să se facă purtătorii ei.

Un astfel de sol al cerului către poporul românesc, ca să-l trezească la mai multă conştiinţă de sine şi să-l cheme către misiunea sa în lume, a fost şi marele Dascăl Gheorghe Lazăr, în jurul mormântului căruia, închis acum o sută de ani, ne-am adunat azi aci. Dela acest mormânt se desprinde înţelepciunea cuprinsă în sf. Evanghelie care s'a cetit astăzi, că omul şi popoarele trăiesc mai presus de toate prin sufletul lor, «pentrucă ce i-ar folosì omului de ar dobândì lumea toată, şi şi-ar pierde sufletul său».

De când a sburat de pe buzele Mântuitorului Isus acest cuvânt, a început o nouă epocă în desvoltarea lumii. Fericiţi cei cari, înţelegând cuvântul s'au făcut propoveduitorii luminii şi culturii în mijlocul semenilor lor.

Acel pe care-l sărbătorim azi s'a ridicat din părinţi ţărani din această comună, înfăţişând prin sufletul său prin trezvia minţii şi prin agerimea sa toate darurile minunate cu care a înzestrat Dumnezeu neamul românesc. A trecut prin şcoli străine, la Sibiiu, la Cluj şi Viena, înarmându-şi sufletul cu învăţăturile ştiinţii, dar a lăsat locul de căpetenie în sufletul său pentru idealul unităţii culturale şi naţionale a fraţilor săi, pe care l-a văzut de pe paginile trecutului, l-a cristalizat din suferinţele prezentului şi din intrezăririle către viitor pe cari le prindeà cu ochii săi de sburător spre cer. Cu această pregătire s'a întors

acasă ca dascăl pentru slujitorii altarului, în Sibiiul mult prigonitului nostru scaun vlădicesc.

Pentru un om ca Lazăr, piedecile ivite în cale n'au însemnat decât poarta dela care se deschide mai larg şi mai luminos drumul spre idealul visat de el.

Dela Sibiiu a trecut Carpaţii la Bucureşti unde în încăperile dela sf. Sava întemeează o şcoală, care, n'a fost numai atât, ci a fost un simbol, un drapel, un crez pentru toţi românii amintindu-le că a sosit vremea redeşteptării şi culturii româneşti; a fost o adevărată vatră de lumină care a răspândit în toate unghiurile locuite de români raze binefăcătoare şi a dat roade!

Aceste roade au fost aducătoare de libertate, ele trezind sufletul acelor eroi cari şi-au pus în cumpănă vieaţa şi în fruntea poporului, scuturând jugul robiei politice şi culturale a grecilor, a dovedit lumei întregi că suntem un popor vrednic de a trăi liber pe pământul strămoşesc.

Azi au venit români din patru unghiuri să se închine în faţa marelui apostol, care cu neasămănată încredere în sufletul poporului român, s'a făcut luminătorul şi desrobitorul neamului său. Au venit să-i aducă prinos de mulţumire şi recunoştinţă.

Uniţi azi în cuget şi simţiri cu desrobitorii ţării, cu ceice stau în fruntea ţării, cu glorioşii noştri Suverani şi iubitele odrasle ale întregei dinastii, într'un gând şi din suflet aducem laude memoriei lui Gh. Lazăr, celui care el mai întâi s'a jertfit.

La împlinirea a o sută de ani dela moartea lui se cuvine să facem azi făgăduinţa sărbătorească că vom deschide larg porţile sufletelor noastre pentru luminarea poporului prin duhul iubirii, al bunei înţelegeri între fraţi, al libertăţii prin cultură şi progres, împlinind astfel visul cel mai scump al acestui mare luminător. Iar pe cel drept şi bun, pe Dumnezeul nostru, îl rugăm să odihnească în pace pe Gh. Lazăr, a cărui pomenire să fie vecinică!

## Discursul principelui Carol.

S'au împlinit acum o sută de ani dela moartea marelui dascăl Gh. Lazăr şi ne-am adunat aici spre a-i proslăvi memoria.

Câte lucruri mari s'au săvârşit de atuncea, şi ce bucurie ar resimţi el, dacă ar fi în vieaţă, că azi Avrigul său este pământ românesc.

Privind de aci înspre miazăzi desigur, că în copilăria sa, a trebuit să se gândească că ce o fi dincolo de acest uriaş zid de stâncă? Ca şi pentru alte mari figuri ale neamului, parcă acest zid a fost făcut ca să fie trecut. Ca şi voevozii legendari întemeietori de ţări, acest voevod al culturii întemeietor de şcoală a trecut zidul ca să-şi întărească neamul.

Astăzi noi nu mai avem zid de trecut; spre a-ţi sărbători fapta, o dascăl preamărit, putem privì munţii noştri cu sufletul înălţat de minunăţia priveliştii, fără groaza de a şti că sunt ziduri tainice, despărţitoare de fraţi.

Gheorghe Lazăr a fost şi el unul dintre eroii, cari au priceput că aceste ziduri nu sunt fireşti, şi el unul a dat dintre primele lovituri pentru dărâmarea lor.

Ce concepţie nobilă: să-şi puie toată ştiinţa, tot sufletul pentru înălţarea neamului şi întărirea patriei! Zic neam şi patrie, căci în concepţia lui toţi acei cari grăiau şi simţeau româneşte, erau de un neam şi de o patrie.

Cu studiile ce le-a făcut puteà să devie om bogat, să ducă o vieaţă tihnită, cu toate că nu se înţelesese cu mai marii lui.

Dar a fost el din sământa luptătorilor fără odihnă şi al adâncilor iubitori de neam.

A fost sortit să-şi închine vieaţa unei cauze, şi luplând i-a pus temelia.

Intr'o ţară unde toate şcolile şi cultura erau în mână străină şi se făceau în limbă străină — Gh. Lazăr a avut nespusă îndrăzneală de a afirmà că şi în româneşte se poate vorbì limba ştiinţei şi a culturii.

Nu numai Constantin Bălăceanu, dar şi mulţi alţii au fost minunaţi atuncia de un adevăr ce nouă celor de astăzi ni se pare că nu poate fi altcum. Astăzi, povestind aceasta, uităm câtă sărguinţă a trebuit şi câte umiliri au fost îndurate spre a probà acest adevăr.

De acì începe toată opera de renaştere culturală a României de azi... Singur un luptător ca el puteà să-i pue temeliile. Şcoala Sfântului Sava a fost focarul, de unde a pornit vieaţa intelectuală a României veacului al XIX-lea. Sufletul ei erà Gheorghe Lazăr.

La căldura acestui suflet s'au încălzit şi s'au pregătit cei dintâi pioni ai renaşterii noastre.

El este soarele, care răsare după un lung şir de ani întunecaţi.

Cu el s'a făcut ziuă pentru totdeauna.

Dascăl în adevăratul tâlc al cuvântului, nu s'a mărginit numai la predarea învăţăturilor de pe catedră, ci s'a încercat prin manifestul său din 1818 să alcătuiască primul program pentru şcoalele româneşti, şi ceeace este mai frumos este, că în liniile lui generale, acest program este acela care şi astăzi stă la temelia alcătuirii noastre şcolăreşti.

Vreo trei ani de zile a lucrat el cu tihnă şi energie, trei ani numai — şi urmările sunt de veacuri.

Câţi n'ar dorì să aibă norocul lui, dar câţi au energia şi perseveranţa lui?

Dar pregătirea lui culturală a avut şi urmări pe terenul politic; acei cari au urmat şcoala lui, au fost dintre cei dintâi cari s'au alipit la mişcarea lui Tudor Vladimirescu.

Şi el a fost un convins partizan al mişcării naţionale dela 1821, şi cum puteà să fie altfel? Căci el nu erà numai dascăl, ci în primul rând un infocat patriot şi un apostol.

Apostol! iată noţiunea magică, care l-a ajutat să facă faptele cele mari.

Fără de ea n'ar fi putut reuşì!

Şi acum, când sărbătorim pe acest mare român, ce învăţăminte putem noi cei de astăzi, şi mai ales cei din tagma lui, trage din vieaţa lui?

Căci dacă ceice au lăsat urme adânci în istoria desvoltării unui neam, nu ne alegem cu pilde, la ce îi mai sărbătorim?

Gheorghe Lazăr a fost ceeace ar trebuì să fie orce dascăl conştient de menirea sa: Dascăl patriot şi mai presus de toate Apostol.

## Discursul dlui Dr. Anghelescu ministrul instrucţiei publice.



Dl ministru al instrucţiunii publice Dr. C. Anghelescu a rostit în numele guvernului următoarele:

In desvoltarea lor, popoarele urcă drumurile grele şi primejdioase care duc spre culmile idealurilor lor politice şi culturale. Prinşi în vâltoarea luptelor, nu putem măsurà întinderea progreselor realizate. Aniversările sunt popasuri care vin, chiar la un veac odată, să ne dea prilejul să aruncăm privirile spre trecut şi să măsurăm drumul străbătut.

Se împlineşte un veac dela trecerea lui Gh. Lazăr dintre cei vii. Inaintea mormântului să ne oprim şi să îmbrăţişăm cu o privire largă istoria şcoalei româneşti în cursul acestui veac.

Ce perspectivă măreaţă ce drum fantastic străbătut!

Gh. Lazăr este o figură simbolică a neamului românesc. In ciuda hotarelor artificiale, pe care le ridicase vitregia veacurilor şi răutatea oamenilor, sufletul poporului nostru a păstrat o continuitate, care s'a manifestat în decursul veacurilor printr'un schimb aproape neîntrerupt de oameni şi de idei. Trecerea lui Lazăr dincolo de munţi simboliseazâ descălecatul cultural al Ardelenilor, care a dat impulsul întemeierii unei culturi naţionale aşà după cum cu cinci veacuri mai înainte, descălecetul voivozilor a dat impulzul întemeierii unei vieţi politice de stat.

Ingenunchiaţi pe peatra umilului mormânt, noi putem să-i strigăm: Lazăre, minunea s'a săvârşit; neamul românesc a reînviat; el e azi aşà cum l-ai dorit tu, adunat tot la un loc şi poate să-şi cinstească eroii fără nici o stânjenire.

**Discursul dlui Vasilie Goldiş.**

Sute de alţi profesori trăiseră pe vremea lui în ţara Ardealului şi în ţările româneşti de peste munţi, dar numele lor s'au scufundat necunoscute în marea moartă a veşniciei; ci acesta unul, al lui Gheorghe Lazăr, străluceşte cu strălucire orbitoare pe firmamentul istoriei neamului de români.

Ce a făcut? Invăţase la cele trebuitoare pe candidaţii de preoţie dela Sibiiu. Ocupaţie prea cinstită şi lucru cu rost, dar o făceau şi mulţi alţii, fără ca numele lor, ca acel al lui Gheorghe Lazăr, să fi rămas simbol de mărire şi isvor de glorioasă vieaţă pentru un neam întreg.

Când strigă «Trăiască Napoleon!» dascălul dela Sibiiu cereà dreptul de vieaţă pentru neamul său românesc şi ca să poată trăì, cereà libertatea lui.

Norocul neamului nostru a fost că nu puteà trăì între hotarele împărăţiei habsburgice celce aclamase numele lui Napoleon şi astfel Gheorghe Lazăr în vara anului 1816 a trecut Carpaţii dela apus spre răsărit, ducând acolo în sufletul său idealul la care se închinà. Şcoala lui dela mănăstirea sf. Sava a fost şcoala acestui ideal.

Toate putem a le dobândì, spuneà el românilor, că şi noi suntem ca şi alte neamuri, şi nouă ni-a dat Dumnezeu acele daruri, ca şi la alte neamuri, numai vrere să avem.

In cuvântarea scrisă de el la înscăunarea mitropolitului Dionisie Lupu, în anul 1819, primul mitropolit român după veacuri de înstrăinare, Gheorghe Lazăr vorbeşte fără înconjur despre «dreptul ce avem în stăpânirea pământului strămoşesc» şi despre «isbăvirea din jugul robiei a neamului românesc», «strănepoţii înaltului Traian», cum spune dânsul. Căci pe aceşti strănepoţi, «înaltul Traian oare în ziua de azi mai cunoaşte-i-ar?» întreabă el: «Negreşit i-ar căutà în plaiurile cele mari, împărăteşti şi i-ar aflà în viziunile şi bordeele cele proaste şi încenuşate, i-ar căutà în scaunul stăpânirii şi i-ar aflà amărâţi sub jugul robiei».

Sămânţa semănată de dânsul a încolţit. In vara anului 1816 Gheorghe Lazăr trecuse Carpaţii dela apus la răsărit, ca prin minunata putere a conştiinţii de neam, să deştepte în sufletele robiţilor români de acolo *vrerea* unităţii şi libertăţii naţionale. Şi eată că în vara anului 1916, exact la o sută de ani după aruncarea sămânţei, vitejii trec Carpaţii dela răsărit la apus şi înfrăţindu-şi *vrerea lor*, cu a noastră, românii, toţi împreună dau vieaţă dreptului ce avem «*în stăpânirea pământului strămoşesc*», şi din valurile istoriei frământărilor omeneşti înalţă la suprafaţa vieţii ţara mare românească, minunea veacului, visul fermecat al moşilor şi strămoşilor noştri, odorul scump şi adorat

al nostru celorce trăim astăzi şi al celorce după noi vor vieţuì români pe acest dulce pământ!

După o sută de ani, neamul recunoscător se adună azi în jurul mormântului dela Avrig, ca să se închine memoriei sămânătorului.

«Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român», care s'a înfiinţat acum 62 de ani în numele aceluiaş ideal şi acum este chemată ca tot mai vârtos să statornicească pentru vecie solidaritatea şi unitatea românească, prin glasul meu smerit aduce prinosul său de recunoştinţă apostolului, care acum o sută de ani a aprins în sufletele românilor făclia conştiinţii naţionale.

Gheorghe Lazăr, numele tău fie în veci binecuvântat!

**Discursul dlui Dr. I. Mateiu.**

Unde-i cuvântul fermecat, care să poată cuprinde toată revărsarea bucuriei nemărginite ce încălzeşte inimile noastre astăzi, când prăznuim într'o măreaţă manifestare naţională pomenirea celui mai mare dascăl din câţi i-a avut în trecut ţara şi şcoala românească?

Ar trebuì să se coboare peste noi razele acelei lumini inspirătoare, ce au stăpânit odinioară conştiinţa lui Gheoghe Lazăr, spre a-i puteà evocà în toată grandoarea de o parte superba personalitate istorică, de alta uriaşa rodnicie răsărită pe urma unei scurte dar înflăcărate apostolii naţionale.

Căci oricât am ispitì paginile istoriei noastre culturale, nu vom găsì în galeria luptătorilor pentru lumină o figură mai singulară şi mai neobisnuită ca a lui Gh. Lazăr, care prin sclipirea minţii şi fanatismul credinţii să aibă norocul de a creià cel mai strălucit capitol din epoca renaşterii naţionale a poporului românesc.

Iar dacă ne întrebăm pentruce străbat sentimente atât de covârşitoare fiinţa celor de faţă, nu-i greu să răspundem, că ivirea lui Gh. Lazăr în drumul de sbucium al poporului românesc nu este un simplu accident isvorât din capriciile naturii, ci darul binecuvântat al Dumnezeirii, care trimite pe pământ crainicii liberatori.

Şi n'a fost şi tragedie mai mare pentru neamul nostru decât aceea care în forme diferite, dar cu aceeaş ţintă, se întindeà ca un blăstăm dealungul veacului al XVIII-lea peste plaiurile întunecate ale Daciei antice.

Pe când Principatele, despoiate de domniile pământene, cad în jugul grecesc, distrugător al vechilor tradiţii de vieaţă şi cultură naţională, Ardealul iobagilor se preface într'un câmp

de sângeroase sfâşieri religioase, provocate de spargerea acelei unităţi a credinţii, în care trăià dela închegarea lui poporul lacrimilor şi nădejdilor sfinte.

Astfel Fanarioţii şi Habsburgii, înscenau simultan dureroasa dramă a neamului românesc, menită să sugrume cele două forţe de vieaţă ale existenţei sale: naţionalitatea şi ortodoxia şi să înghită în valurile nefiinţei toată istoria celor 17 veacuri scrisă cu sânge şi vitejie de munca înaintaşilor noştri glorioşi.

In fruntea acestor vremi de suferinţi şi umiliri ce mistuiau o naţie nenorocită, aveà să răsară, legănat în suspinele Carpaţilor purtători de durere, acel minunat luptător, care prin flacăra divină ce-i fusese hărăzită s'a ridicat la înălţimea profeţilor tălmăcitori de solii cereşti şi nebiruiţi izbăvitori de neamuri.

Gh. Lazăr erà un predestinat. Şi de aceea trecerea lui prin şcoalele de înaltă cultură latină dela Sibiiu, Cluj şi Viena, n'avea să fie o piatră de încercare a talentelor sale, ori urmărirea sigură de intenţii împărăteşti convertitoare, ci atingerea geniului său cu adierile sfinte de romanitate şi naţionalitate, ce se desfăceau rodnice din operile marilor scriitori ca şi din luptele politice naţionale dela sfârşitul veacului al optsprezecelea.

Dar preotul noului crez, care îndrăzneà să afirme cu atâta tărie drepturile unui popor strivit şi să înalţe cuvinte de laudă lui Napoleon, sdrobitorul Habsburgilor, fu gonit din Sibiiu, de răsbunarea Vienei înşelate.

Gh. Lazăr iluminat de taina chiemării sale istorice, trece munţii copilăriei şi îndreptându-se cătră Bucureştii înstrăinării, realizează acolo, în supreme încordări, cea mai înălţătoare revoluţie sufletească din câte cunoaşte istoria culturii româneşti.

Inlăturarea grecismului ce se infiltrase cu toate fibrele sale otrăvitoare în vieaţa principatelor, şi întoarcerea imediată la vieaţa naţională părăsită, erau cele două gânduri mari fixate de Gh. Lazăr în sufletul său, gata de lungă şi nepotolită luptă pentru biruinţa lor.

Razele de foc ale acestei evanghelii pătrund vertiginos în largul principatelor, deslănţuind curentul acelei singure şi impetuoase regenerări naţionale, care dându-ne pe ambele culmi ale Carpaţilor puteri de credinţă şi de-resistenţă, ne-a dus peste prevederile noastre la dreapta biruinţă a unităţii poporului românesc.

Şi dacă noi am avut norocul să fim martorii fericiţi ai întrupării visului istoric, sântem datori să ne gândim cu recunoştinţă în bucuria acestui mişcător praznic de pomenire, că cel dintâi semănător înflăcărat al minunii zilelor de astăzi a fost nemuritorul Gheorghe Lazăr.

Parlamentul României întregite, conştient de adevărul acestei credinţe ca şi de pilda înaltă ce o dă tuturora patriotismul slăvitului idealist ardelean, se închină, prin graiul meu, cu evlavioasă înfiorare *crucii* simbolice, ce binecuvântă în alergarea veacurilor, mormântul strălucitului *Profet al învierii noastre naţionale*».

# In jurul reformei învăţământului teologic.

Comentând într'o notiţă articolul din numărul de Maiu al «Revistei Teologice» cu privire la reforma învăţământului teologic, «Viaţa creştină» crede că punctul nostru de vedere «este cu totul greşit». Asta fiindcă «pentru misiunea preoţească, candidatul trebue ,format', iar această formare nu se poate realizà decât începând de jos, adecă dela baza educaţiunii viitorului preot, ceeace numai prin seminarii se poate realizà. Academia de 3 sau 4 ani — crede mai departe «Viaţa creştină» — nu va puteà distruge duhul materialist, pe care mediul *cultural* dela noi, adesea lipsit de idealuri superioare, îl infiltrează în toate sufletele ce trec prin liceele noastre».

Fără să avem pretenţia de a face din părerea noastră o dogmă, ne-o menţinem în întregime, întrucât credem, că nimeni n'are mai multă trebuinţă de o temeinică cultură generală, decât preotul, cu deosebire preotul zilelor noastre. Iar această cultură generală nu se poate câştigà decât în licee, pentrucă seminariile au un program de învăţământ unilateral, cuprinzând în partea lui covârşitoare discipline pur teologice. Şi, în materie de apostolat, fetişismul specializării — în afară de cazul, când acesta se bazează pe o temeinică cultură generală — are consecinţe fatale. El produce oameni, cari cred că dincolo de «specialitatea» lor nu mai există nimic şi cari ajungând în faţa unor conflicte de vieaţă, în cazul cel mai bun sunt siliţi să stea neputincioşi, sau să cedeze soluţiilor pe care li le îmbie «lumea» ispititoare. Şi asta din simplul motiv, că n'au suficienţi termini de comparaţie.

Fără să ne încumetăm a revendicà superioritatea *absolută* a clerului nostru ieşit din academia teologică de trei sau patru ani faţă de cel cu pregătire seminarială, să nu ni se ia în nume de rău, dacă ne aducem aminte totuşi de constatarea — formulată de bunăseamă prea categoric — pe care au făcut-o cu durere atâţia fraţi din vechiul regat, că «seminariile — în actuala lor organizare — produc atei», dovadă că aşà de puţini absolvenţi se hotărăsc să îmbrace haina modestă a preoţiei. Dinpotrivă, absolvenţii academiilor teologice — cu extrem de puţine excepţii — intră în cler chiar imediat după terminarea studiilor. Cine vrea să se convingă de acest adevăr, n'are decât să consulte de pildă situaţia absolvenţilor din anul 1921—22 ai academiei teologice din Sibiiu.

Şi e firesc să se întâmple aşà, pentrucă tinărul ieşit din liceu are maturitatea suficientă pentru a-şi alege «drumul vieţii», pe care învăţământul academic nu poate decât să i-l netezească şi să i-l lumineze.

Cu totul alte sunt posibilităţile sufleteşti pentru alegerea «carierei» la copilul care intră în şcoala de pregătire preoţească la vârsta de 11—12 ori chiar 14—15 ani. El nu poate şi de aceea nici o lege din lume nu-i va puteà pretinde să stărue, vrea-nu vrea, pe drumul pe care a pornit de cele mai multeori numai din îndemnul altuia, ori ispitit de avantagiile gratuităţii din seminar.

Cât despre necesitatea culturii generale a preotului ea — repetăm — nu se poate câştigà decât în liceu. Această constatare e întărită până şi de apărătorii actualului sistem al învăţământului teologic din vechiul regat şi Basarabia, întrucât ei pretind să se introducă în învăţământul seminarial cât mai multe discipline «profane». Introducerea acestora, fără reducerea materiilor teologice însă, produce implicit cea mai dezastruoasă îngrămădire a materiei didactice. Iar surmenajul intelectual este ştiut că duce în chip fatal la superficializare. Şi asta cu atât mai mult cu cât el se impune în chip forţat unor copii cu o limitată capacitate spirituală.

Iată motivele, cari ne-au determinat între altele credința, că numai un învățământ academic, zidit pe temelia unei culturi *generale* câștigate în liceu, poate garantà o superioară pregătire a clerului nostru, în conformitate cu implacabilele postulate ale vremilor nouă.

*N. C.*

## MIŞCAREA LITERARA.

**Problema antropologică în concepția despre lume** și **Problema cosmologică în concepția despre lume** de prof. *Dr. W. Koppelmann,* dela universitatea din Münster. Trad. de preotul Gh. N. Nițu. Tipografia «Munca», Franz Ghinsberg. Roman 1923.

Iată două broșuri, cari cred că nici odată n'ar fi putut fi mai de actualitate decât azi, când dintr'un «scientism» dus la extrem naufragiații diferitelor confesiuni creștine pierzând dinaintea ochilor farul luminos și îndreptător spre un liman sigur al concepției creștine despre lume și om, oarbecă în întunerecul celei mai desăvârșite desorientări cu privire la aceste probleme mari și hotărâtoare în vieață, așteptând resolvirea lor azi dela una, mâne dela alta dintre teoriile și sistemele cari se perândează în a dominà științele fizico-naturale și filozofia.

Cu autoritatea și siguranța cărturarului erudit autorul ne arată în cea dintâiu broșură cum problema antropologică, întrebarea despre locul omului în univers, despre originea lui și a superiorității lui față de animal, cu toată însemnătatea ei n'a putut fi în deajuns lămurită până azi nici de către științele fizico-naturale, pretinse exacte, nici de filozofia și psichologia empirică. In fiecare din aceste domenii se lucrează azi după teorii, cari mâne pot fi înlocuite prin altele și cari în consecință tocmai în urma nestabilității lor nu pot servì de bază pentru o soluționare obiectivă și definitivă a acestei mari probleme.

Același eșec îl îndură științele naturale și filozofia — ne spune autorul în a doua broșură — și când încearcă să dea răspunsul cuvenit la întrebările despre originea și ființa lumii, despre începutul și scopul evoluției din univers, cu un cuvânt când încearcă să rezolve problema cosmologică. Astronomia b. o., oricât de minunate ar fi de altcum rezultatele ei, nu ne poate spune nimic precis despre structura universului și cu atât mai puțin despre esența lumii. Și tot așà de neputincioase sunt în fața tainelor naturii și celelalte științe naturale inclusiv biologia, geologia și paleontologia. Rezultatele lor mult trâmbițate sunt în cele mai multe cazuri simple ipoteze și teorii, cari ocupându-se

mai multe dintre ele cu aceeaş chestiune nu arareori se contrazic direct una pe alta, discreditându-se prin aceasta tot mai mult.

Iar întrucât priveşte filozofia, nici ea nu e în stare să ne dea lămuriri precise cu privire la esenţa ultimă a lumii, deşi unele din judecăţile ei, cum e b. o. aceea alui Kant, după care mintea omenească nu are puterea suficientă şi mijloacele necesare pentru a pătrunde în înţelegerea lumii, în sine, sunt de mare importanţă, întrucât spulberă aureola de «exactitate» a ştiinţelor naturale şi nimicesc impresia deprimantă ce o provoacă aceste ştiinţe prefăcând universul întreg şi deci şi pe om într'un mecanism rigid, fără simţire, fără suflet.

După cât se pare broşurile traduse de părintele Niţu fac parte ca două capitole ale ei, dintr'o lucrare mai vastă a dlui prof. Dr. W. I. Koppelmann şi îşi au întregirea lor într'un al treilea capitol, la care, dacă nu mă înşel, face alusie traducătorul în prefaţa broşurii a doua şi în care, îmi place să cred, că autorul ajunge la conclusia, că numai în cadrul concepţiei creştine despre lume îşi pot primi aceste două probleme de cea mai mare importanţă, cea antropologică şi cea cosmologică, soluţionarea lor competentă şi definitivă, soluţionare care să poată mulţumi totdeauna atât intelectul cât şi inima omului.

Avem nădejdea că păr. Niţu urmând şi mai departe indemnului laudabil din care a rezultat traducerea reuşită a acestor două broşuri ne va da în curând ca o întregire a lor şi traducerea celui al treilea capitol vizat de Sf. Sa ca unul ce s'ar ocupă cu problema religioasă. Ar face prin această întregire bune servicii Bisericii în lupta ei cu materialismul cras al zilelor de azi, care a venit asupra noastră ca o plagă, tocmai pe urma încrederii prea mari cu care lumea de azi este totdeauna gata să primească drept adevăr incontestabil, orice părere greşită, prezentată ca rezultat al unor cercetări ştiintifice din domeniul ştiinţelor naturale «exacte». *Lazar Vasilescu.*

*

**Inventariul monumentelor şi obiectelor istorice şi artistice săseşti din Transilvania,** cu o întroducere asupra *activităţii saşilor din Transilvania în domeniul artelor plastice* de *Mihael Csaki*, membru al comisiunii Monumentelor istorice. «Cartea Românească», Cluj 1923, pag. 43. Broşura aşă de îngrijit tipărită în editura Comisiunii Monumentelor Istorice cuprinde un succint istoric al poporului săsesc din România precum şi al activităţii artistice desfăşurate de Saşi în domeniul artelor plastice. Temeinicului studiu îi urmează inventariul monumentelor istorice şi artistice săseşti din Transilvania, ca: Cetăţi, biserici, potire, clopote, statui, picturi etc. Pentru Saşi broşura este o mândrie, pentru noi ea poate fi un îndemn.

*

**Lucrările Congresului extraordinar al Bisericii basarabene** din eparhia Chişinăului şi Hotinului şi a nou înfiinţatelor eparhii, a Hotinului şi Cetăţii Albe-Ismail. Sesiunea Iulie 1923. Chişinău, Tipografia Eparhială, — pp. 146.

Congresul a ţinut dela 2—10 Iulie. Desbaterile lui sunt cuprinse în această dare de seamă, în care se tipăresc cuvântările însufleţite dela deschidere ale ierarhilor şi procesele verbale ale şedinţelor.

Acolo, ca şi la noi, fiecare cerc electoral trimite câte 3 delegaţi la Congres, un preot sau protoiereu, un cântăreţ sau diacon şi un epitrop. Cântăreţul este însă socotit acolo drept cleric şi epitropul e asemenea omul bisericii. Fiecare din cele 9 judeţe are 4—5 cercuri electorale, iară oraşul Chişinău a trimis singur 8 delegaţi.

Congresul a ascultat dările de seamă, a rezolvit chestiunile împreunate cu susţinerea seminarului teologic, a Consistorului duhovnicesc, a şcoalei eparhiale de fete, a şcoalei de cântăreţi, a societăţii misionare «Frăţimea Naşterii lui Hristos» şi a Societăţii istorice-arheologice bisericeşti. A orânduit editarea Revistei oficiale «Luminătorul», ospătoria catedralei din Chişinău şi a ascultat darea de seamă a Sfatului Frăţimei profesorilor de religie, examinând socoţile tuturor acestor instituţii şi votându-le bugetul pentru viitor.

Interesant este că toate aceste aşezăminte îşi primesc subvenţia în cea mai mare parte din venitul fabricei de lumânări, care singură le alimentează pe acestea şi alte încă.

Când biserica va aveà monopolul asupra tuturor obiectelor necesare cultului, acest monopol va aduce aproape pe de-a întregul fondul necesar pentru acoperirea trebuinţelor. Şi vom înlăturà şi negoţul necuviincios, pe care îl fac azi jidanii, mai ales cu lucrurile bisericeşti.

*

**În oastea lui Hristos** (Im Heerbaun des Priester Königs), meditaţii pentru trezirea şi promovarea duhului preoţesc, în legătură cu evanghelia dela Luca, de *Karol Haggeney* S. I. vol. V. Maestru şi Ucenici, (ciclul Rusaliilor III) Herder-Freiburg G. 4·50.

Scris în acelaş spirit, cu acelaş aparat de informaţii şi mai ales cu însufleţirea fără pereche pentru Hristos, volumul acesta complectează pe cele premergătoare, de cari am mai vorbit în această revistă. Se analizează Cap. 16—21 dela Luca, în cari se scot îndeosebi la suprafaţă îndrumările pastorale ale Mântuitorului către ucenicii Săi, în cuvinte simple, dar pline de însufleţire, îmbrăcate în parabole frumoase. Autorul ştie să dea ceeace este mai de interes pentru preot.

*

**In şcoala Evangheliei** (In der Schule des Evangeliums) meditaţii pentru preoţi în legătură cu sf. evanghelie dela Matei de *Hermann I. Cladder* S. I. şi *Karol Haggeney* S. I. în 7 volume. 12°. Herder Freiburg in Breisgau.

Volumul 6 tratează în legătură cu cap. 20—23. lupta hotărâtoare în Ierusalim, între duşmani şi biruitorul lor. — Hristos apare ca luptător împotriva judaismului şi a necredinţii şi ca aspru judecător.

Sunt aici adevăruri spuse, cari se potrivesc vremilor de acum şi au darul să întărească şi să înalţe inima de preot. Căci Domnul ţine în mânile Sale frânele guvernării acestei lumi, îngrijeşte de ai săi, frânge puterea vrăşmaşilor şi toate le îndreptează astfel, ca biruinţa finală să fie întru mărirea lui Dumnezeu în lume. Pr. *P. M.*

---

# CRONICA BISERICEASCĂ-CULTURALĂ.

**Punerea pietrei fundamentale a catedralei ortodoxe din Cluj.** — Cetatea suferinţelor noastre naţionale şi a tuturor umilirilor, care a fost în trecut Clujul, va primì o nouă podoabă. Căci în ziua de 7 Octomvrie 1923 s'a pus cu mare alaiu temelia unui măreţ locaş de închinare Dumnezeului izbăvirii noastre, locaş care e menit să fie şi simbolul vecinic al acestei izbăviri.

Evenimentul prin care s'a aşezat peatra fundamentală a catedralei ortodoxe din Cluj este un exemplu de afirmare bisericească şi naţională. Pentru prezent el este prilej de încredere, iar pentru viitor — semnul unei datorii mari.

Catedrala se ridică din iniţiativa îndrăzneaţă şi stăruitoare a P. S. S. Episcopul *Nicolae Ivan* al Vadului, Clujului şi Feleacului şi din jertfa *ţării*. La solemnitate au participat Prinţul Carol moştenitorul tronului, II. PP. SS. LL. Mitropoliţii Nicolae al Ardealului şi Pimen al Moldovei, PP. SS. LL. Episcopii Nicolae al Clujului, Roman al Orăzii mari, Duma al Argeşului, Ministrul Banu al cultelor şi delegaţii tuturor instituţiilor culturale din ţară.

După un grandios serviciu divin, săvârşit de înaltul cler, pe locul de zidire al nouei catedrale şi în faţa unei imense mulţimi de credincioşi, numărul cărora se cifrează la 5000, s'a pus peatra de temelie a sfântului lăcaş — cu următorul act comemorativ:

## Actul comemorativ.

«Spre lauda şi mărirea lui Dumnezeu, cu a cărui cerească îndurare s'a înfăptuit, în anul Mântuirii 1918, unitatea naţională a neamului, hotărâtu-s'a înălţarea acestui sfânt şi dumnezeesc

Altar, aci în cetatea Clujului, în inima Ardealului desrobit, ca să fie generaţiilor viitoare mărturie vie şi grăitoare a simţămintelor de pietate şi recunoştinţă faţă de Providenţă a celor pe cari ea i-a rânduit să vadă împlinit aievea visul de veacuri al înaintaşilor lor. Şi s'a hotărât ca acest măreţ locaş de închinare creştinească să fie biserica catedrală a reînviatei şi de Dumnezeu păzitei Eparhii a Vadului, Clujului şi Feleacului, spre pomenirea în veci slăvitului apărător al creştinătăţii şi întemeietor al ei Ştefan Vodă cel Mare, cel Bun şi Sfânt, iar hramul să-i fie al *Adormirei Maicii Domnului* nostru Isus Hristos întru amintirea istoricei zile de 15/26 August 1916 când bravele oştiri ale Patriei mume au pornit răsboiul cel mare şi greu pentru desrobirea şi liberarea fraţilor de sub stăpânirile străine».

După ce lucrările pregătitoare s'au făcut prin osârdia P. S. S. Episcop Nicolae al locului şi prin stăruinţa Consistorului său episcopesc şi prin aprobarea sinodului eparhial, cu ajutorul material şi moral al stăpânirii şi al drept credincioşilor fii ai bisericii străbune, s'a început zidirea după planurile arhitecţilor Pomponiu şi Cristinel, executori tehnici fiind inginerii Eremie şi Marcu, în ziua de 28 August 1923, în al nouălea an de glorioasă domnie al M. S. Regelui Ferdinand I şi Augustei sale soţii M. S. Regina Maria, moştenitor al tronului fiind A. S. R. principele Carol, prezident al consiliului de miniştri dl. Ion I. C. Brătianu, ministru al cultelor d. Constantin Banu, Primat al Românei I. P. S. Dr. Miron Cristea, Mitropolit al Transilvaniei I. P. S. Dr. Nicolae Bălan şi episcop al Vadului, Clujului şi Feleacului P. S. S. Nicolae Ivan, iniţiatorul şi ostenitorul cel mai zelos al înălţării Sfântului lăcaş. Iar în ziua de 7 Octomvrie, a aceluiaş an, după ce s'au făcut îndatinatele rugăciuni către cel Atot Puternic părinte ceresc, s'a aşezat, cu mare pompă, piatra de temelie a clădirii, în care s'a pus pentru conservare în viitorul cât mai depărtat şi acest act, în prezenţa A. S. R. principelui moştenitor şi mai marilor diregători ai Statului, ierarhi ai Bisericei, comandanţi ai oştilor şi fruntaşi ai clerului şi poporului aici mai jos subscrişi».

După aceea P. S. S. Episcop *Nicolae Ivan* deschide seria cuvântărilor cu următorul discurs:

«*Alteţa Regală,*

Bărbatul providenţial al bisericei noastre, nemuritorul Şaguna, în nemărginita dragoste ce o purtă pentru biserica ortodoxă din Ardeal, din părţile bănăţene şi ungurene, cu mintea lui ageră şi luminată, între alte probleme frumoase s'a gândit şi la înfiinţarea unei Episcopii ortodoxe pentru părţile nordice ale Ardealului, cu reşedinţa în Cluj în locul episcopiilor îngropate de urgia vremilor.

Cugetul lui curat, spiritul lui de mare organizător, n'a putut înlătură zăgazurile ce i s'au așezat în drum și a trebuit să așteptăm alte vremi, alte zile mai fericite, pentru realizarea planului măreț făurit în capul cel mai luminat ce a purtat coroana de principe bisericesc.

Și acele zile, mulțumită lui Dumnezeu, Care și-a întors fața spre noi, mulțămită vitejiei ostașilor români, mulțămită marelui lor Căpitan, Maiestatea Sa Regele Ferdinand I au sosit deodată cu zorile libertății naționale cu desprinderea cătușelor de pe sufletele și trupurile noastre și cu întregirea neamului în hotarele sale etnice.

Azi Clujul a încetat de a fi Golgotha suferințelor noastre. Clujul a devenit centru de cultură românească, centru de lumină și de soare strălucitor.

Dela catedrele universității, dela catedrele tuturor școalelor se răspândește din belșug raze binefăcăroare de cultură dătătoare de vieață, pentru ca să împrăștie în provinciile desrobite întunerecul ce se lasă cu greutatea plumbului asupra poporului nostru asuprit și chinuit.

Episcopia ctitorului Ștefan cel mare, reînviată ca prin minune din darurile cerului, are frumoasa misiune de a propovădui de acum încolo pacea, dragostea către deaproapele și va învăță pe credincioșii bisericei, ca să preamărească pe Dumnezeu.



Lăcașul sfânt, maica bisericilor din dieceză, se va înălță măreț și ocrotitor, ca un liman de odihnă și întărire sufletească, chemând oamenii peste valurile vieții și glasurile ispitelor, pentruca în umbra lui și în armonia cântecelor liturghice, să-și găsească mângăiere, putere, bunătate și iertare.

Mai ales generația tânără de azi poate aflà în învățăturile Mântuitorului nostru călăuza sigură în mijlocul marilor prefaceri puternicilor curente ce au sdruncinat echilibrul sufletesc al oamenilor după răsboiu.

Nu este pe lume filosofie mai înălțătoare, morală mai sublimă, isvor mai nesecat de bucurii sufletești ca învățătura lui Hristos.

Nu e suferință destul de mare pe lume, ca să poată nimicì dumnezeiasca putere de mângăiere a religiei noastre.

Și, durere, aceasta mare putere — credința — începe a fi disprețuită de oameni neînțelegători.

De aici datoria sfântă și imperioasă de a vestì cuvântul lui Hristos de a lămurì pe înțelesul tuturor marele adevăr al legii creștine cu cuvântul și cu scrisul nostru.

Să facem, ca Sionul ce se va ridicà, să fie nu numai una din cele mai impunătoare catedrale din câte are țara noastră

în tot cuprinsul ei, ci să fie şi un amvon binecuvântat de cel de sus, de pe care să răsune glasuri pline de râvnă pentru cauza Domnului, cari se cheme cu convingere şi cu dragoste pe credincioşi către o adevărată cunoaştere a învăţăturilor Mântuitorului nostru.

Drept simbol sfânt catedralei noastre am ales Hramul «Adormirea Maicei Domnului», aceea zi fericită care să amintească generaţiilor ce se vor închină la acest altar, că în lumina ei a trecut Carpaţii oastea sufletelor noastre, aducându-ne solia mântuirii.

Stăpâniţi de farmecul acestui simbol şi mulţumind cu adâncă recunoştinţă Alteţei Voastre Regale pentru regeasca încurajare, rog pe Bunul Dumnezeu să coboare darul său ceresc asupra acestui lăcaş şi asupra scumpei noastre Dinastii».

Urmează A. S. R. *Principele Carol*, moştenitorul tronului, care spune aceste frumos ticluite cuvinte:

*«Mare eşti, Doamne, şi minunate sunt făptuirile tale», — iată vorbele pe care le cred cele mai potrivite pentru a caracteriză serbarea de azi, căci azi vedem un vis strămoşesc îndeplinit, un vis de mai bine de 400 de ani. Prin clădirea bisericei episcopale din Cluj, nu trebue, cred eu, să vedem numai clădirea ci mai presus de toate trebue să vedem un simbol, un simbol curat românesc. (Urale îndelungate).*

*«Ca şi în vremile strămoşeşti când voevozii noştri însemnau prin pietrele bisericei isbânzile mari asupra duşmanilor, aşă noi românii de azi, însemnăm punctul final al victoriei noastre. (Nesfârşite urale). Punctul final, punct înălţător al sufletelor a fost şi va fi credinţa poporului nostru.*

*«Intemeind azi o biserică, arătăm că misiunea Românilor e o misiune de pace căci cine întemeiază o biserică, nu poate aveà alt gând decât acela al lui Iisus. Biserica e chemată să propovăduiască pacea şi buna înţelegere între fraţi. Cred că aceste sentimente sunt sentimentele oricărui bun român din ziua de azi, şi cred că rugăciunile de azi către Domnul au fost mai presus de toate simbol de unire al tuturor Românilor».*

Mai vorbesc I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Pimen al Moldovei, Ministrul Banu şi dl Goldiş prezidentul «Astrei».

Solemnitatea s'a desfăşurat în cadre de o rară măreţie, fapt care se datoreşte în cea mai mare parte P. S. Sale Episcopului Ivan, care n'a cruţat râvna şi iscusinţa în temeinica ei pregătire.

Fie ca ziua de 7 Octomvrie 1923 să însemneze începătura unui nou veac de propovăduire creştinească în nou înfiinţata şi de Dumnezeu păzita eparhie a Clujului.

*

**Inaugurarea Academiei teologice din Oradea-mare.** In ziua de 3/16 Octomvrie s'a făcut inaugurarea festivă a Academiei teologice ortodoxe din Oradea-mare, academie înființată pe urma stăruințelor neobosite ale P. S. S. episcopul Roman Ciorogariu, care a înțeles rostul superior și necesitatea unui asemenea așezământ cultural în centrul atât de înstrăinat al Bihorului românesc.

Adresându-se tinerimii academice, P. S. Sa a spus cu acest prilej și următoarele cuvinte de îndemn arhieresc: «Voi, iubiții mei fii, veți aflà în acest oraș pompos monumente de cultură și civilizație. Toate sunt ridicate din sudoarea poporului nostru. Noi nu strălucim în bogății, nici nu le-am râvnit vre-odată, căci noi ne lăudăm întru sărăcia noastră. De aceea cine caută asemenea străluciri la noi, acela se amăgește. Acela nici nu e suflet de preot, ci suflet lumesc, care în ale lumei își caută fericirea. Nici nu pentru aceștia sunt deschise porțile acestei școli, ci pentru sufletele curate creștinești și omenești, cari au un ideal... De aceea deslegați-vă curelele încălțămintelor voastre, când intrați în această școală, căci loc sfânt este locul, pe care stați».

Iar părintele asesor consistorial și director al nou înființatei academii teologice arătând chemarea superioară a instituțiunii și a unei preoțimi cu o temeinică pregătire, în aceste părți ale României întregite și în aceste vremi de cumplite prefaceri culturale, a făcut constatări, cari vădind o profundă înțelepciune sunt vrednice să fie reținute: «Hotarele le putem apărà cu arma, dar bolile sufletești, păcatele, *nu*. Pentru combaterea acestora avem nevoie de o puternică armată spirituală, de o preoțime crescută după exigentele vremii.

Am trasat până acum numai hotarele geografice ale României mari și păzirea pământului țării am încredințat-o armatei.

Să nu uităm însă că România mare rămâne o ficțiune, câtă vreme ea nu va fi cuprinsă în *sufletele* noastre. Atâta patriotism va fi în țară câtă iubire de țară și credință în viitorul ei va arde în noi. Atâta fericire se va sălășluì în hotarele ei, câtă dreptate, mulțămire și onestitate va fi în faptele noastre. Atâta muncă și vitejie, câtă vigoare va inspirà credința, brațelor noastre».

Noi salutăm cu bucurie inaugurarea unui asemenea așezământ cultural la marginile de apus ale scumpei noastre patrii, convinși fiindcă el va fi un puternic focar de cultură creștinească și românească menit să pregătească pe apostolii întunecatelor noastre sate din Bihor, și un stindard al credinței strămoșești, izbăvitoare de neam.

*

**Scandalul literar Georgescu-Suciu.** — Opinia publică românească a avut zilele trecute tristul prilej să se indigneze de unul dintre cele mai formidabile scandaluri literare din câte s'au pomenit vr'odată în istoria noastră culturală. El a fost demascat într'o serie de articole din «Telegraful Român», organul oficios al mitropoliei ardelene. Iată scurtul lui istoric:

«Asociaţia pentru literatura română şi cultura poporului român», vrând să comemoreze şi în felul acesta centenarul morţii lui Gheorghe Lazăr, dase domnului O. Ghibu, profesor universitar şi membru în comitetul central al «Astrei», însărcinarea de a scrie o broşură despre marele dascăl al neamului pentru a puteà fi publicată în biblioteca poporală a numitei asociaţii culturale. Dnul I. Georgescu, secretarul *unit* al «Astrei», desărcinează însă pe dl Ghibu *brevi manu*, fără vr'o autorizaţie din partea comitetului central, spunând într'o scrisoare adresată dlui Ghibu, că *are dejà* (în Februarie) manuscrisul lucrării — şi încă «dela una dintre cele mai marcante personalităţi ale vieţii noastre culturale». Dl Ghibu, nedumerit de felul în care i s'a adus la cunoştinţă falsa desărcinare, cere lămuriri, pe cari secretarul «Asociaţiei» nu i le dă nici după insistenţe repetate. Nime — nici chiar comitetul central — nu ştià cine-i autorul broşurei misterioase. Abià într'o şedinţă de primăvară (luna Maiu) s'a aflat în sfârşit că «personalitatea marcantă» este I. P. S. Mitropolit al Blajului, Dr. Vasile Suciu, care în plenul şedinţei şi în faţa părintelui mitropolit Nicolae al Ardealului a mărturisit că el *va scrie* broşura despre Gheorghe Lazăr.

Cum-cum nu, destul că cu vr'o 2—3 săptămâni înainte de sărbările centenarului marelui nostru dascăl broşura erà tipărită, iar coperta ei înfrumseţată cu numele *falsului* autor, al I. P. S. S. Dr. Vasile Suciu arhiepiscop şi mitropolit român unit de Alba-Iulia şi Făgăraş.

Ce se întâmplase? Dl Georgescu «ilustrul istoric» dela Blaj, scrisese frumuşel broşura, înduplecând pe înaltpreasfinţitul său mitropolit să-i facă prefaţa şi s'o iscălească, pentruca astfel «evenimentul literar» să stârnească şi mai mare vâlvă.

Broşura cu coperta sensaţională aveà însă meteahna, că fiind alcătuită de un ucenic al şcoalei iezuite, făceà din marele dascăl al neamului, nici mai mult nici mai puţin decât un produs al şcolilor catolice şi astfel un exponent indirect al «unaţiei». Broşura scandaloasă a ajuns sub ochii dlui Ghibu, care i-a aplicat o amputaţie radicală, eliminându-i toate părţile cari necinsteau memoria lui Gheorghe Lazăr, prin cea mai îndrăsneală falsificare a istoriei. Astfel broşura s'a tipărit în ediţia a doua, fără să se pună în vânzare cea dintâi. In plus, plagiatul ruşinos fiind descoperit, falsul autor nu mai iscăleşte efectiv în ediţia a doua decât prefaţa, mărturisind în acelaş timp în forma de-

ghizată a unei notițe subliniare și faptul, că nu domnia sa s'a ostenit cu alcătuirea broșurei «care din punct de vedere literar e o compilație ieftină, sub raportul postulatelor pedagogice, de-a dreptul o monstruositate, iar judecată după originea sa, un puțin onorabil's plagiat».

Cazul fiind adus în fața comitetului central al «Asociației», acesta a interzis apariția broșurei *(și în a doua ediție)* iar pe secretarul șantagist, care nu s'a sfiit să pună în joc prestigiul celei mai înalte instituții culturale din Ardeal, l-a trimis frumușel... să-și continue meseria — aiurea.

Acesta este istoricul scandalului inscenat de dl I. Georgescu în colaborare cu I. P. Sa mitropolit al Blajului, Dr. V. Suciu.

El are darul să vădească încă odată imoralitatea fără scrupule a celor ce în propaganda lor catolică înțeleg să se identifice pe dea'ntregul cu principiul școalei care i-a crescut: *«scopul scuză mijloacele»*.

Situația dlui Georgescu s'a lămurit cel puțin prin faptul că «Asociația» i-a aplicat, întru cât o priveà, imediata sancțiune. Cum rămâne însă Inaltpreasfințitul mitropolit Dr. Vasile Suciu, a cărui situație nu e de loc mai puțin... delicată?

Renunțând să caracterizăm lumina morală în care-l pune scandalul patronat de Inaltpreasfinția sa — îl întrebăm totuși, cum l-a întrebat și «Tel. Rom.»: ***Ce mai caută în comitetul central al «Asociației»? Nu cumva e ispitit de gândul de a ajunge prezident — cel puțin în vârtutea «tradiționalei» rotații?***

*Neculce.*

# NOTE ȘI INFORMAȚII.

O cronică din străinătate a revistei „Auf der Warte" reliefează influința covârșitoare pe care o au principiile evangheliei lui Hristos asupra vieții publice din Olanda. Această influință nu se desprinde numai din felul în care cetățenii numitei țări luminate înțeleg să cinstească ziua Duminecii, din vieața individuală și familiară, ci mai ales din spiritul creștinesc al presei și din toată activitatea *parlamentului* olandez, pentru care învățăturile Mântuitorului nu sunt nici „sperietori de paseri", nici inscripții de paradă, ci adevărate norme de vieață. „Cea mai mare parte a membrilor partidelor politice o formează calviniștii, cari au rămas credincioși acelei concepții fundamentale calviniste, că creștinismul are dreptul să-și revendice conducerea spirituală a poporului — în toată complexitatea ei — să domineze nu numai vieața religioasă, ci și cea politică, economică și culturală. Faptul că școalele de stat din Olanda sunt „laice" (fără instrucție religioasă) nu

contrazice întru nimic acest postulat. Pentrucă pe de o parte pe lângă acestea mai funcţionează o mulţime de alte şcoli particulare, în cari învăţământul se face în cel mai riguros spirit de religiositate şi cari — să nu se uite — ***sunt sprijinite de stat*** cu mijloace materiale.

Pe de altă parte biserica are o mulţime de credincioşi ***mireni,*** cari de bunăvoie se îngrijesc de educaţia şi instrucţia religioasă în şcoli şi biserici şi cari îşi pun serviciile lor ***gratuite*** la dispoziţia preoţilor, cari le împart rolurile. Cunosc femei — spune cronicarul olandez — cari săptămânal, ba şi zilnic, îşi fac datoria de a propovădui învăţăturile catehismului. Aceşti dascăli voluntari sunt pregătiţi mai întâi de către preoţi şi profesorii de teologie şi supuşi unui examen făcut înaintea unei comisiuni speciale. In felul acesta interconfesionalismul (care nu e identic cu agnosticismul) şcolilor de stat a produs mobilizarea aşà de strălucit organizată a mirenilor, cari înţeleg să sprijinească în chipul cel mai vrednic preoţimea, în opera ei de evanghelizare".

Mirenii noştri, a căror activitate se epuizează în sterile preocupări politice, tot ar aveà ceva de învăţat din stările din Olanda. Iar legiuitorii noştri, aşà de stăruitori în gândul de a rade orice urmă de şcoală confesională — aşişderea.

*

Dogmatismul catolic, dus „ad absurdum" îşi seceră şi azi victimele. Dovadă următoarea informaţie culeasă dintr'o gazetă apuseană: Intr'una din zilele lui Maiu a avut loc la Roma o procesiune religioasă. Credincioşii catolici ai bisericii „Navicella al Celio" au făcut cu prilejul acesta un rug, arzând pe el o mare mulţime de cărţi imorale, între acestea şi — o biblie „protestantă".

*

La serbările pentru centenarul morţii lui Gheorghe Lazăr dela Avrig au luat parte şi delegaţi ai bisericii unite. Ba ce e mai mult dl Dr. A. Rusu şi colegii domniei sale au „riscat" să intre şi în biserica *ortodoxă* din Avrig şi să asiste la sf. liturghie, fără să fie îngropaţi în ruinele lăcaşului de închinare al „schismaticilor", cum credeà că se va întâmplà intrând în catedrala încoronării dela Alba-Iulia.

*

Consiliul naţional al femeilor române a sărbătorit zilele trecute la Bucureşti pe dna Avril de Saint Croix, membră în „Liga Naţiunilor", printr'o recepţie solemnă la „Fundaţia Carol". Intre altele a vorbit cu prilejul acesta şi dna Maria Pop, prezidenta „secţiunii păcii" din consiliul naţional al femeilor române. Domnia sa a terminat cu aceste cuvinte pătrunse de un vădit spirit evanghelic: ***«Să nu mai omorâm, căci murim destul de curând».***

*

Dl N. Iorga, marele apostol al neamului, anunţă pe ziua de 1 Noemvrie c. deschiderea la Vălenii de Munte a unei *şcoli de misionare naţionale* şi *morale*, şcoală organizată de domnia sa cu ajutorul bănesc al băncii „Almăşanu". Această instituţie de o indiscutabilă utilitate naţională îşi aşteaptă cele 12 fete, cari vor fi întreţinute gratuit şi crescute pentru a deveni „femei misionare", pentru a transformà vieaţa morală a neamului nostru, care e „cum o vrea femeea".

Fireşte, iniţiativa dlui Iorga a fost primită de toată lumea „cu flori şi cântece de slavă". Numai curierul Târnavelor a găsit de cuviinţă să insulte şi cu prilejul acesta biserica ortodoxă şi pe arhiereii ei, iar domnului Iorga să-i facă această binevoitoare învitare: „Dacă... nu mai are încredere în posibilitatea unei refaceri a neamului nostru prin *această biserică* (scl. cea ortodoxă) să nu caute un surogat în cele 12 fete ale sale, ci să-şi îndrepte privirea... *aiurea*" (adecă spre Blaj...).

Curat vorba ceea: „Că bine mai combateţi, nenişorilor"!

*

Se vede că dl I. Georgescu, faimosul ex-secretar al „Asociaţiei", şi-a mutat marele cartier general al mistificărilor literare dela Sibiiu la Blaj. Căci făcând sumarul unui articol din excelenta revistă italiană „L'Europa Orientale" despre „Biserica vie" din Rusia, în Nr. 9 al „Culturei creştine", domnia sa atribue autorului constatări, pe cari acesta le-ar refuzà de bună seamă cu cea mai profundă indignare. Astfel, dupăce reţine din articolul amintit un pasaj caracteristic cu privire la făţărnicia păcătoasă care stă la temelia aşanumitei „biserici vii", dl Georgescu încheie cu tradiţionala sa „obiectivitate" ştienţifică: „Autorul (N. A. Berdjaev) se consolează, ce e drept, că după desastrul provocat de această obscină religioasă, ca şi în ţările europene, în special în Franţa, după marea revoluţie dela sfârşitul veacului al 18-lea, va urmà o splendidă renaştere *catolică*, pentru regenerarea nu numai a Rusiei, ci a întregei omeniri bolnave".

Iată acum textul autentic, pe care dl Georgescu l-a falsificat după toate rânduielile blajeno-iesuite: «*Io non ho alcun dubbio, che dopo la rivoluzione russa, dopo la reazione interna spirituale su di essa, dopo l'apprezzamento dell'enorme esperienza vissuta, in Russia şi avrà una rinascita religiosa*, ed ecclesiastica». (Vezi: *L'Europa Orientale*, an. III. pag. 447.)

Domnul Dr. Alexandru Russu ar zice că nu e vorba decât doar de o greşală inofensivă, ori de scăparea unui cuvânt, aşà „în treacăt". Noi zicem însă, că traducerea cuvântului *religiosa* prin *catolică* este o ruşinoasă contrafacere, fiindcă pentru înţelegerea dreaptă a acestui cuvânt nu se cere nici măcar atâta ştiinţă de limbă italiană, câtă va fi având celebrul biograf al lui Gheorghe Lazăr.

*Din cauza abundenței de material suntem nevoiți să întrerupem publicarea interesantului studiu despre «Atitudinea preotului față de chestiunea socială» promițând, firește, că vom relua publicarea lui în numărul viitor al revistei noastre.*



---

*Organizați fără amânare cercurile religioase în cadrul despărțămintelor Asociației «Andreiu Șaguna» a clerului, și inițiați pretutindenea instituția «caselor culturale» la sate, pe temeiul statutelor tip, publicate de Asociație în broșură separată. Cu prilejul executării reformei agrare asigurați intravilan potrivit pentru zidirea «casei culturale».*

# „Biblioteca bunului păstor".

Nr. 1. «*Taina pocăinţii*». Studiu pastoral de I. Hanzu. Preţul 1 Leu.

Nr. 2. «*Clerul şi chestiunea alcoolismului*». Traducere de V. Oana. Preţul Leu 1·50 bani.

Nr. 3. «*La centenarul seminarului Andreian*». Disertaţie de Dr. A. Crăciunescu. Preţul 1 Leu.

Nr. 4. «*Chemarea preoţimii noastre*». Consideraţii de actualitate, de mai mulţi. Preţul Leu 1·50 bani.

Nr. 5. «*Şase predici pentru Duminecile postului mare*» şi «*Un cuvânt pentru ziua Invierii Domnului*», de mai mulţi. Preţul 2 Lei.

Nr. 6. «*Indrăzniţi, eu am biruit lumea!*» Predici pentru timp de războiu, prelucrate după I. Kessler, de Dr. N. Bălan şi I. Moşoiu. Preţul 2 Lei.

Nr. 7—8. «*26 Predici la credinţa creştină sau Tâlcuirea Crezului*». Traducere de episcopul Nicodem al Huşilor. Preţul 3 Lei.



Nr. 9. «*Petru Maior şi Unirea*» de părintele Terenţie. Preţul 2 Lei.

Nr. 10. «*Schisma românească*» sau «*Unirea cu Roma*». Preţul Lei 2·50.

Nr. 11. «*Studiul pastoralei în biserica românească*», de Arhim. Iuliu Scriban. (Extras din Revista Teologică).

Nr. 12. «*Ortodoxia şi creştinismul apusean*». Prelucrare din ruseşte de P. S. Sa Nicodem, episcop al eparhiei Huşilor. Preţul Lei 8·—.

---

*„Biblioteca bunului păstor" se tipăreşte acum sub îngrijirea Asociaţiei clerului «Andreiu Şaguna» şi va apărea şi pe mai departe ca anex la «Revista Teologică». Broşurile de sub Nrii 1—10 s'au împărţit* ***gratuit*** *abonaţilor revistei, cari şi-au achitat abonamentul la timp. Broşurile ce se vor tipări în viitor, întrucât mijloacele materiale vor îngădui, se vor împărţi, ca şi în trecut, gratuit abonaţilor, cari vor achită dela început întreg a b o n a m e n t u l. Numerii 1, 2, 3, 4, 7—8, 10, 11 şi 12 se pot comandă la administraţia «Revistei Teologice», trimiţându-se pe lângă preţul arătat mai sus şi porto postal.*